GLOBAL DIALOGUE

6.4

4 numere pe an în 17 limbi

Sociologie, politică și putere

Anthony Giddens

Stagnarea economică a Greciei

Vassilis Fouskas, Maria Markantonatou, John Milios, Spyros Sakellaropoulos, Stratos Georgoulas

Avortul în America Latină

Julia McReynolds-Pérez, Susana Lerner, Lucía Melgar, Agnès Guillaume, Erika Busse

Științele sociale în Lumea Arabă

Mohammed Bamyeh, Seteney Shami, Idriss Jebari

Rubrici speciale

> George Ritzer despre McDonaldizare și producție-consum
> Peste 40 de ani cu sociologia internațională
> Prezentarea echipei editoriale din Japonia

MAGAZINE

VOLUMUL 6 / NUMĂRUL 4 / DECEMBRIE 2016
www.isa-sociology.org/global-dialogue/

GD

International Sociological Association

> Editorial

Privind în trecut, privind spre viitor

Acest număr continuă să privească în urmă și în față, reflectând asupra ultimilor șase ani de *Global Dialogue* și asupra trecerii de la mișcări sociale efervescente – Indignados, Occupy, Primăvara Arabă etc. – la mișcări de dreapta care au instalat regimuri autoritare în Egipt, Turcia, Polonia, Ungaria, Filipine, Argentina și Brazilia. Această tendință globală pornește, pe de o parte, de la furtunile unui capitalism internațional care nu ține cont de interesele statelor naționale, diminuând autonomia guvernamentală și discreditând politicile oficiale și electorale, ducând la populism atât de dreapta, cât și de stânga, deși din ce în ce mai mult de dreapta.

Prin urmare, se cuvine să începem acest număr cu un interviu cu Anthony Giddens, teoretician și publicist a ceea ce el a numit cândva cavalcada globalizării. Utilizând ca pretext poziția sa politică, de membru al Camerei Lorzilor, el continuă să susțină temele care l-au preocupat ca sociolog – subiecte precum încălzirea globală și implicațiile asociate erei digitale.

Dedesubturile globalizării se pot observa în soarta Syrizei, mișcarea care aproape a îngenuncheat Uniunea Europeană, dar care, după inversarea raportului de putere, a îngenuncheat Grecia. Publicăm în acest număr cinci articole care relatează consecințele dezastruoase ale măsurilor de austeritate impuse Greciei de către Uniunea Europeană, aducând o sărăcie de nedescris în Grecia, dar și averi de neînchipuit pentru clasele sociale de sus.

În America Latină, ca reacție la un deceniu sau mai mult de social-democrație – așa numitul val roz – țară după țară cedează în fața unei reorientări spre dreapta. Publicăm în acest număr trei articole despre vântul schimbării, așa cum se manifestă acesta în disputele privind avortul. Proteste inovative au dus la ciocniri cu statul în Argentina, Mexic și Peru. Confruntarea privind folosirea medicamentelor uzuale pentru contracepție sau întreruperea sarcinii prezintă un interes deosebit.

Avem trei perspective privind soarta științei sociale arabe. Discuția este inițiată de primul raport despre starea în care se află disciplina academică a sociologiei, semnat de Mohammed Bamyeh. El începe seria de articole cu un eseu sintetic, fiind urmat de poziția fermă luată de Seteney Shami, cu privire la importanța schimbării infrastructurii științei sociale. Idriss Jebari pune întrebări critice despre implicațiile Primăverii Arabe și ale deznodământului său, arătând posibilitatea ca această mișcare să continue să ofere vitalitate și direcții noi științei sociale.

Publicăm un extras dintr-un interviu cu bine-cunoscutul sociolog George Ritzer, realizat de Labinot Kunushevci, un sociolog tânăr și entuziast din Kosovo. Edward Tiryakian ne oferă o scurtă privire în trecut cu amintirile sale de la congresele ISA, începând cu 1974. Încheiem cu prezentarea echipei editoriale japoneze conduse de Satomi Yamamoto care își inspiră studenții să se dedice pasiunii de a traduce. În acest context, sunt încântat să anunț inaugurarea celei de-a 17-a limbi a *Global Dialogue* – Bengali – organizată de o echipă de sociologi entuziaști din Dhaka (Bangladesh) și conduși de Habibul Khondker.

> *Global Dialogue* poate fi găsită în 17 limbi pe site-ul ISA
> Articolele pot fi trimise la burawoy@berkeley.edu

***Anthony Giddens**, sociolog și teoretician britanic de top, acum politician în Camera Lorzilor, povestește provocările întâlnite ca sociolog în lumea politică.*

***Stagnarea economică a Greciei**. Cinci articole descriu presiunile negocierilor europene la nivel înalt asupra condițiilor continuării apartenenței Greciei la Uniunea Europeană.*

***Avortul în America Latină**. Trei articole relatează lupta pentru schimbarea situației avortului în Argentina, Mexic și Peru.*

GD

Global Dialogue** există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications.

> Echipa editorială

Editor: Michael Burawoy.

Editor asociat: Gay Seidman.

Editori-şefi: Lola Busuttil, August Bagà.

Editori consultanţi:
Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamín Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchiyan, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalon, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Editori regionali

Lumea arabă:
Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Argentina:
Juan Ignacio Piovani, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Bangladesh:
Habibul Haque Khondker, Hasan Mahmud, Juwel Rana, US Rokeya Akhter, Toufica Sultana, Asif Bin Ali, Khairun Nahar, Eashrat Jahan Eyemoon.

Brazilia:
Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Benno Alves, Julio Davies.

India:
Ishwar Modi, Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Pragya Sharma, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Indonezia:
Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriyati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

Iran:
Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Marjan Namazi, Vahid Lenjanzade.

Japonia:
Satomi Yamamoto, Yutaro Shimokawa, Shinsha Kameo, Mizuki Ichikawa, Hayato Ishihara, Hiroki Kawabata, Hiromi Murakami, Kenta Kajitani, Kento Kusudo, Hirotaka Tanaka, Chiye Yamada.

Kazahstan:
Aigul Zabirova, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Gani Madi.

Polonia:
Jakub Barszczewski, Adrianna Drozdrowska, Krzysztof Gubański, Justyna Kościńska, Kamil Lipiński, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska-Zając, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Anna Wandzel, Justyna Zielińska, Jacek Zych.

România:
Cosima Rughiniş, Corina Brăgaru, Nicoleta-Mădălina Ailincăi, Costinel Anuţa, Adriana Bondor, Alexandra Ciocănel, Tatiana Cojocari, Andrei Dobre, Iulian Gabor, Ştefania Cristina Ghiocanu, Alexandra Isbăşoiu, Rodica Liseanu, Mădălina Manea, Anca Mihai, Andreea Elena Moldoveanu, Rareş-Mihai Muşat, Oana-Elena Negrea, Mioara Paraschiv, Ion Daniel Popa, Ioana Silistraru, Eliza Soare, Adriana Sohodoleanu, Diana Tihan, Elena Tudor, Carmen Voinea, Raisa-Gabriela Zamfirescu.

Rusia:
Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova, Asja Voronkova.

Taiwan:
Jing-Mao Ho.

Turcia:
Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

Consultant media: Gustavo Taniguti.

> În acest număr

Editorial: Privind în trecut, privind spre viitor **2**

Sociologie, politică şi putere: un interviu cu Anthony Giddens
de Peter Kolarz, Marea Britanie **4**

> STAGNAREA ECONOMICĂ A GRECIEI

Grecia: o istorie de geopolitică şi faliment
de Vassilis K. Fouskas, Marea Britanie **7**

Austeritatea impusă de stat în Grecia
de Maria Markantonatou, Grecia **10**

SYRIZA: de la subminare la pragmatism
de John Milios, Grecia **12**

Câştigători şi pierzători în criza financiară din Grecia
de Spyros Sakellaropoulos, Grecia **15**

Răscumpărările greceşti ca infracţiune de tip stat-corporaţie
de Stratos Georgoulas, Grecia **17**

> CONFRUNTARE PENTRU AVORT ÎN AMERICA LATINĂ

Activismul argentinian în favoarea avortului în epoca Misoprostolului
de Julia McReynolds-Pérez, SUA **19**

Inversarea legiilor privind avortul în Mexic
de Susana Lerner, Mexico, Lucía Melgar, Mexico şi Agnès Guillaume, Franţa **22**

Avortul privit ca violenţă: o confruntare peruană
de Erika Busse, Peru **24**

> ŞTIINŢELE SOCIALE ÎN LUMEA ARABĂ

Ştiinţele sociale în Lumea Arabă
de Mohammed A. Bamyeh, SUA **26**

Noi infrastructuri pentru ştiinţele sociale în regiunea arabă
de Seteney Shami, Liban **28**

Ştiinţele sociale arabe: înainte şi dincolo de Primăvară
de Idriss Jebari, Liban **31**

> RUBRICI SPECIALE

George Ritzer despre McDonaldizare şi producţie-consum
de Labinot Kunushevci, Kosovo **34**

Colţul cu istorie: peste 40 de ani cu sociologia internaţională
de Edward A. Tiryakian, SUA **36**

Prezentarea celei de a doua echipe editoriale din Japonia **38**

> Sociologie, politică şi putere:

Un interviu cu Anthony Giddens

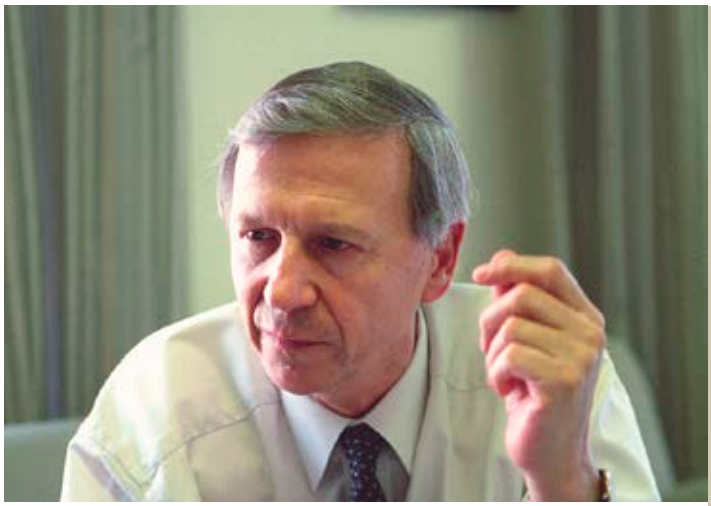

Anthony Giddens.

Anthony Giddens a condus procesul de renaştere a sociologiei britanice în anii 1970, prin opere de pionierat în domeniul teoriei sociale ce reinterpretează clasicii în contextul epocii moderne. A studiat în amănunt problema agentităţii [agency] într-o lume structurată, legăturile proceselor de la nivel micro cu forţele de la nivel macro, precum şi relevanţa globalizării pentru viaţa de zi cu zi. Recent, a abordat consecinţele revoluţiei digitale şi ameninţarea pe care schimbările climatice o reprezintă pentru existenţa umană. Este autorul a peste 30 de cărţi, fost director şi profesor emerit al London School of Economics şi, din 2004, membru al Camerei Lorzilor. În interviul de mai jos, Giddens îşi exprimă opiniile privind locul sociologiei în politică.

Peter Kolarz a obţinut titlul de doctor în sociologie la Universitatea Sussex (Marea Britanie). Este consultant în cercetarea politicilor publice la Grupul Technopolis şi este autorul mai multor studii şi evaluări privind politicile publice, inclusiv pentru ministerele britanice şi Comisia Europeană. Cartea sa *Giddens and Politics Beyond the Third Way: Utopian Realism in the Late Modern Age* (2016) [*Giddens şi Politica dincolo de a Treia Cale: realism utopic în Evul Mediu târziu* (2016)] a fost publicată de Palgrave Macmillan. Interviul s-a desfăşurat în Camera Lorzilor (Marea Britanie), pe 8 iunie 2016.

PK: Aţi scris despre foarte multe subiecte: teoria structuraţiei, materialism istoric, modernitate târzie şi globalizare, transformări ale vieţii personale şi ale sexualităţii, a treia cale, schimbări climatice, viitorul UE şi recent aţi început să susţineţi prelegeri despre revoluţia digitală. Aţi spune că există vreun fir călăuzitor care poate fi considerat numitorul comun pentru toate sau pentru majoritatea acestor teme prezente în lucrările dumneavoastră?

AG: Obiectivul meu general a fost să cercetez natura modernităţii – apariţia ordinii industriale şi extinderea sa la nivel global, de departe cea mai revoluţionară şi transformatoare perioadă din toate timpurile. Pentru mine, istoria este în mod substanţial discontinuă: nu există niciun model evolutiv al istoriei care să funcţioneze. Întotdeauna există oameni localizaţi, care acţionează în anumite contexte sociale, geografice şi de mediu, contexte ce le condiţionează acţiunile, dar, la care, în acelaşi timp, şi oamenii reacţionează, remodelându-le într-o multitudine de feluri. Eu nu împărtăşesc viziunea durkheimiană asupra ştiinţelor sociale, în cadrul căreia noi, oamenii, părem nişte agenţi pasivi, mai degrabă decât fiinţe inteligente, aşa cum suntem toţi. Erving Goffman – în opinia mea, poate cel mai mare sociolog – sublinia ingeniozitatea cu care oamenii îşi desfăşoară activităţile zi de zi, fără ca ei să-şi dea neapărat seama de acest lucru. Ambiţia mea a fost să pun în relaţie această perspectivă cu mai multe procese macrostructurale. Acest lucru nu este uşor de realizat, dar mi se pare extrem de important: o parte semnificativă din sociologia din trecut făcea să pară că nu eram decât nişte jucării în mâna unor cauze sociale mai extinse. Eu am vrut să devoalez subtilitatea relaţiei dintre aceste lucruri. Este unul din motivele pentru care am fost întotdeauna interesat de transformările comunicaţiilor şi ale conexiunilor. Transformarea de la nivelul vieţii de zi cu zi şi al identităţii este la fel de importantă precum sistemele şi problemele mai vaste pe care încercăm să le soluţionăm.

PK: Aşadar, dacă ar fi să alegeţi un singur element din întreaga dumneavoastră operă pe care îl consideraţi cel mai important pentru cei care doresc să realizeze o schimbare politică şi socială, care ar fi acela?

AG: Ar fi chiar formatul despre care discutăm: subtilitatea extraordinară a interacţiunii dintre modul în care oamenii sunt artizanii propriilor vieţi şi totodată sunt fiinţe ale unor struc-

>>

turi mai largi din care fac parte. Acest lucru este tot atât de valabil în politică, precum este şi în alte domenii. Politicile bine-intenţionate nu sunt niciodată suficiente şi adesea se poate întâmpla să ricoşeze.

PK: În cartea mea din 2016,* Giddens şi Politica dincolo de a treia cale*, subliniez noţiunea dumneavoastră de realism utopic. Mai sunteţi şi astăzi adeptul acestui concept?

AG: Realismul utopic este un concept pe care încă îl folosesc. Provocarea generală este conectarea idealismului cu realpolitik – două elemente aflate, aparent, în poziţie. O politică golită de idealuri ar fi lipsită de un scop călăuzitor. Trebuie să ne imaginăm în orice moment stările de fapt alternative la status quo. În acelaşi timp, idealurile în sine sunt goale. Noţiunea de realism utopic mi se pare un instrument util pentru a ne sensibiliza faţă de rolul idealurilor – pe de-o parte, cel de a trece dincolo de aici şi acum, pe de altă parte, cel de a arăta totodată că ele au o influenţă asupra realităţii. Este un instrument sensibilizator pentru a reflecta asupra politicii şi a lumii. Într-un sistem democratic, un partid care s-ar devota exclusiv scopului de a câştiga alegerile nu ar câştiga niciun scrutin de fapt; după cum nu ar face-o nici partidul care ar avea idealuri înălţătoare, dar care nu ar reuşi să demonstreze legătura dintre aceste idealuri şi îngrijorările şi aspiraţiile concrete ale oamenilor. După cum ştim cu toţii, acesta este un echilibru greu de atins.

PK: În ceea ce priveşte lucrările dumneavoastră politice din anii 1990 despre globalizare şi a treia cale, care ar fi verdictul dumneavoastră privind peisajul politic și cel de politici publice de la ora actuală? Consideraţi că a mai rămas ceva relevant din dezbaterea de atunci care este în continuare important astăzi şi care nu a fost abordat în mod adecvat?

AG: E greu să-mi aduc aminte acum, dar la acea vreme, noţiunea de globalizare – desemnând interdependenţa crescândă dintre indivizi, organizaţii şi state din întreaga lume – era relativ nouă, mai ales în context politic. Iniţial a fost destul de dificil să-i determin pe liderii politici să o ia în serios. Se uitau la mine ca la un zid. Apoi, situaţia s-a schimbat aproape peste noapte. Vorbeau fără încetare despre globalizare, chiar dacă de multe ori o făceau la un nivel destul de brut. Din nefericire, majoritatea politicienilor şi, de asemenea, mulţi sociologi au utilizat acest concept pentru a se referi în primul rând, sau exclusiv, la extinderea pieţelor globale. Forţa motrice a globalizării atunci şi acum – odată cu avansul extraordinar al revoluţiei digitale – era mai presus de toate comunicarea şi cu precădere comunicarea electronică.

Am utilizat termenul „a treia cale" cu o anumită reticenţă. Pentru mine, nu a însemnat dezvoltarea unei poziţii politice „între" stânga şi dreapta, a unui fel de cale de mijloc. Cu atât mai puţin am văzut-o ca pe o versiune a neoliberalismului, o credinţă în înţelepciunea infinită a pieţelor neîngrădite. Aşa cum am scris în cartea mea din 1998, *A treia cale*, „reglementarea pieţelor financiare este cea mai presantă problemă a economiei globale". Credeam atunci şi cred şi astăzi în importanţa crucială a guvernării active – care totuşi nu trebuie echivalată doar cu statul, ci poate fi exercitată, de asemenea, de către o gamă variată de agenţii. Credeam atunci şi cred şi acum în dezvoltarea de mecanisme de guvernanţă globală, oricât de dificil ar fi acest lucru.

Pentru mine inegalitatea a fost o problemă-cheie, după cum poate vedea cu uşurinţă oricine analizează ceea ce am scris. Acum este o problemă şi mai mare din cauza inegalităţilor uriaşe care au apărut la vârful piramidei bogăţiei, precum şi a eşecului de a creşte productivitatea şi, implicit, salariile pentru mulţi dintre cei cu venituri mici. Cartea lui Thomas Piketty, *Capitalul în secolul XXI*, a devenit un succes mondial pentru că oferă o interpretare solidă a raţiunilor structurale care au produs aceste disparităţi flagrante, precum şi câteva posibile strategii de reducere a acestora.

Dar desigur că politica este naţională, iar lumea este globală. Aşa că rămâne un aspect crucial: avem în continuare de rezolvat cum reconciliem politica naţională cu o lume inerent globală. O bună parte din sursele populismului rezultă din această dificultate, precum şi din faptul că toată lumea ştie că politicienii naţionali nu au puterea pe care trebuie să pretindă că o au.

PK: Vedeţi vreo cale de soluţionare a acestei discrepanţe dintre politica naţională şi transformările şi inegalităţile globale?

AG: Da, trebuie să fie o cale, iar în cartea mea despre Europa[1] am vorbit despre necesitatea de a aborda într-o manieră coordonată problema paradisurilor fiscale şi de a încerca să combatem dezindustrializarea din economiile occidentale, ceea ce ar conduce la o refacere a producţiei de bunuri manufacturate, deşi într-o formă diferită faţă de cea din trecut. Această situaţie se suprapune cu revoluţia digitală, întrucât odată ce banii devin electronici, pot circula în jurul lumii instantaneu – acesta reprezentând unul dintre factorii care au sprijinit răspândirea generalizată a paradisurilor fiscale. Totuşi, în mod similar, acum este mai dificil de ascuns decât era în trecut imensul vârtej din lumea întreagă de bani obţinuţi din acte de corupţie. Cred că opinia publică globală s-a mobilizat în mod ferm împotriva ideii că poţi pur şi simplu să ascunzi averi uriaşe la nivel global şi să te aştepţi ca nimănui să nu-i pese.

Însă, deocamdată, guvernanţa globală (ca să nu mai spunem şi democratică) este un vis, dar cu toate acestea există o serie de agenţii, grupuri de naţiuni şi organizaţii internaţionale care încearcă să coopereze pentru a soluţiona problemele globale. Va fi foarte interesant de urmărit ce se va întâmpla în urma acordurilor climatice de la Paris: se vor dovedi inutile sau nu? În acest moment nu ştim, dar cu siguranţă sunt diferite de toate documentele convenite până acum. Deja se vede cât de puternic afectează poziţia industriilor bazate pe combustibil fosil, pe măsură ce valoarea acţiunilor acestora scade. Există cel puţin posibilitatea realizării unei revoluţii cu adevărat globale în energia din surse cu emisii reduse de carbon, iar întrebarea fundamentală este cât de rapid sau nu se va întâmpla aceasta. Este posibil să devină o versiune a unui renumit principiu al lui Marx, „tot ce e solid se topeşte în aer"; vom vedea. Noul val al globalizării, generat de ritmul, anvergura şi viteza uimitoare cu care avansează revoluţia digitală, exercită o influenţă majoră în acest context.

PK: Aceasta a fost o temă frecventă în opera dumneavoastră: globalizarea ca o contractare a timpului şi spaţiului, generată de tehnologia informaţiei şi a comunicaţiilor, precum şi riscurile şi oportunităţile pe care le presupune. Credeţi că este posibil să ghidăm aceste evoluţii sau să „strunim cavalcada

>>

globalizării", după cum v-aţi exprimat dumneavoastră odată, într-un mod cât de cât constructiv sau trebuie doar să „ne lăsăm purtaţi de acest val" şi să vedem ce se întâmplă?

AG: Internetul este un fenomen extraordinar în ceea ce priveşte impactul acestuia. Este cu adevărat global, mai mult decât orice am anticipat noi vreodată. Conectează cele mai intime structuri ale sinelui până la nivelul global. Dar este doar unul dintre elementele revoluţiei digitale, înţelese în mod adecvat. Celelalte elemente sunt supercomputerele şi robotica. Acum consider că supercomputerele sunt veriga primară de legătură. Telefonul inteligent din buzunarul tău este mai puternic decât un supercomputer de acum câteva decenii. Această putere algoritmică uriaşă este disponibilă pentru utilizatorul obişnuit, la fel după cum este disponibilă organizaţiilor, companiilor şi statelor. Aproape orice aspect al societăţii mondiale este influenţat şi transformat. Este o lume în care aproape totul este vizibil oricui, de când telefoanele inteligente sunt răspândite chiar şi în cele mai sărace societăţi ale globului. Mulţi dintre migranţii care părăsesc zone opresive pentru a-şi căuta refugiul în alte părţi folosesc telefoane inteligente şi GPS-uri cu care îşi găsesc rutele dorite. Aceasta este migraţia de secol XXI, după cum şi Statul Islamic, care combină nivele medievale de violenţă cu o măiestrie a tehnologiei digitale, este terorism de secol XXI.

Mulţi consideră că revoluţia digitală produce o lume fragmentată, dar majoritatea inovaţiilor au fost determinate de intervenţia statului, adesea în scopuri cvasi-militare. Internetul pare efemer, dar are şi o existenţă fizică, sub formă de cabluri în apele oceanice şi sateliţi în aer – elemente care în cele din urmă sunt garantate de state şi de puterea statală. De aceea, eu consider că renașterea geopoliticii nu este aşa de surprinzătoare precum cred alţii. Corporaţiile uriaşe şi publicitatea omniprezentă sunt alţi factori de influenţă. Acesta este un mediu înconjurător nou şi multe dintre schimbările care ne afectează cel mai mult nu sunt mediate de un proces politic, ci de putere, fie a statelor, fie a corporaţiilor uriaşe. Nimeni nu a votat pentru o lume în care pornografia este disponibilă nemijlocit, în ambele sensuri ale cuvântului „nemijlocit" („direct" şi „pe gratis"). Poate că e ceva inofensiv sau poate că nu. Nu ştim pentru că totul e atât de nou.

PK: Haideţi să vorbim despre politica din zilele noastre: în momentul de faţă observaţi o oarecare dezbatere constructivă despre viitorul stângii?

AG: Trebuie să încercăm să punem în practică o nouă versiune a orientării de centru-stânga, care începe din punct de vedere sociologic cu schimbările din ţesătura societăţii globale şi din viaţa de zi cu zi, după cum v-am spus. Dezbaterea despre cea de-a treia cale a apărut dintr-o analiză a schimbărilor fundamentale care ne transformau vieţile în epoca respectivă şi astăzi trebuie să ne asumăm un exerciţiu similar. Trebuie să ne uităm la schimbările majore din lumea actuală, să vedem ce avantaje politice putem extrage din ele, să vedem cum se pot integra în cadrul politicilor naţionale şi transnaţionale. Ceea ce s-a întâmplat cu Partidul Laburist o dată cu sosirea lui Jeremy Corbyn este pentru mine un hibrid – o generaţie digitalizată mai tânără implicată direct în politică, dar cu idei care, cel puţin în anumite privinţe, datează de ani buni de zile.

Noi, cei de stânga, trebuie să înaintăm spre viitor. Acum am depăşit de mult aşa-numita dezbatere a celei de-a treia căi şi avem urgent nevoie de idei noi. De asemenea, sunt împotriva ideii că totul devine cumva fragmentat - nu cred că e adevărat. Avem în continuare de-a face cu politici de forţă, cu subiectele majore, ca de exemplu - cum putem obţine societăţi mai egalitariste în contextul corporaţiilor globale sau cum putem recupera câştigurile ilicite care sunt puse la adăpost în paradisuri fiscale? Iată atunci că puterea este încă foarte importantă. Colaborarea între naţiuni şi, implicit, între politicile democratice de la nivel naţional, precum şi de la nivelul UE este încă foarte importantă.

PK: Această afirmaţie mă conduce către ultima întrebare. Având mult mai mult succes decât marea majoritate, aţi trecut de la mediul academic la cel al politicii formale. M-ar interesa să aflu părerea dumneavoastră despre ce înseamnă să fii sociolog în politică şi, în conexiune cu acest lucru, dacă aveţi vreun sfat anume pentru specialiştii în ştiinţe sociale care doresc să confere cercetării proprii o anvergură politică şi care ar putea fi interesaţi să influenţeze ceea ce se petrece în domeniul politic.

AG: Adevărul este că sunt în politică, dar nu sunt politician. Am fost un universitar şi rămân un universitar. Pentru mine, cel mai bun mediu este cel universitar, întrucât acolo mă simt cel mai mult ca acasă şi, aşa cum am încercat să subliniez, ideile şi cercetarea ancorată în realitate constituie o parte importantă din sfera politică. Una din principalele probleme pentru orice profesor care se angajează în politică este faptul că poţi să pierzi legătura cu ambele domenii. Pentru universitari, eşti o persoană care şi-a trădat obiectivitatea academică, în vreme ce pentru politicieni, eşti cineva care nu are habar despre necesităţile vieţii politicii de zi cu zi. Şi poţi foarte uşor să rămâi izolat între aceste două lumi.

Lumea universitară şi lumea politică sunt foarte diferite şi nu sunt mulţi cei care încearcă să creeze o punte directă între ele. Think tank-urile joacă un rol important de mediere între domeniul academic şi cel politic. Depind în mare parte de cercetările realizate în universităţi. Rolul lor este de a transpune cercetarea academică în propuneri de politici publice practice şi au legături mai apropiate cu mass-media decât au în mod obişnuit universitarii. Aceste organizaţii de top sunt adesea în strânsă legătură cu guvernul în funcţie sau cu un spectru mai larg de actori politici. Nu spun că este singura cale, dar, când m-am hotărât să mă implic mai activ în politică la mijlocul anilor 1990, m-am adresat Institutului pentru Cercetarea Politicilor Publice (ICPP) – unul sau doi profesori pe care îi cunoşteam erau deja în legătură cu instituţia. De acolo, mi-am putut lărgi reţeaua de cunoştinţe din sfera politică. ICPP, precum şi reţeaua extinsă din jurul său aveau conexiuni solide în alte state, inclusiv în SUA. Totuşi, nu am devenit niciodată în mod oficial consilierul politic al cuiva şi am continuat să mă consider, în primul rând, un universitar.

Adrese de corespondenţă:
Anthony Giddens <Ax.Giddens@lse.ac.uk>
Peter Kolarz <kolarz.peter@gmail.com>

[1] Giddens, A. (2014) *Turbulent and Mighty Continent* (a doua ediţie). Cambridge: Polity.

> Grecia: o istorie de geopolitică și faliment

de **Vassilis K. Fouskas**, University of East London, Marea Britanie

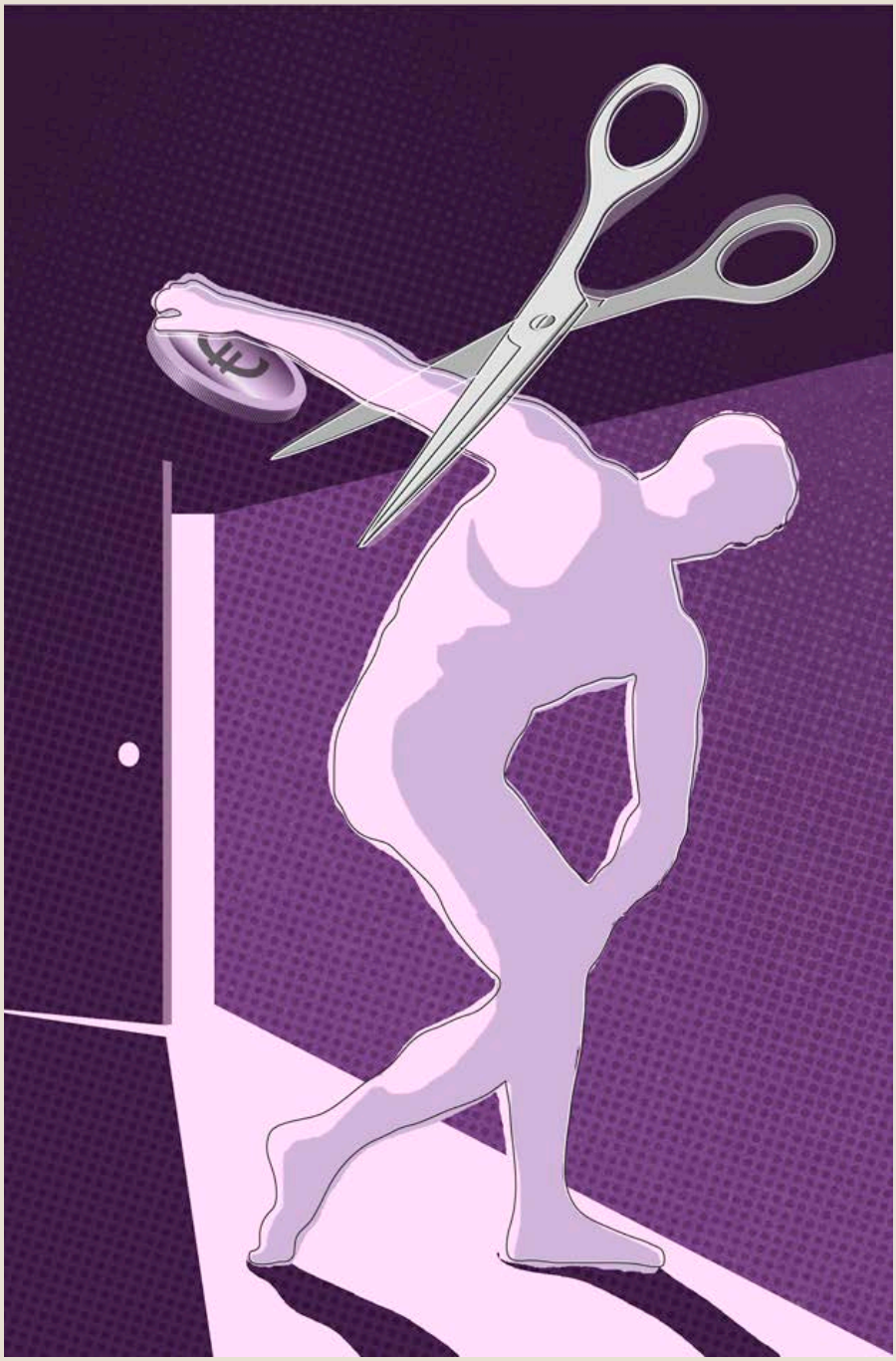

Falimentul, mai degrabă decât aruncarea discului, reprezintă istoria Greciei. Ilustrație de Arbu.

Fondat în 1830, în capul sudic al Peninsulei Balcanice care cuprinde Peloponez, sudul Rumeliei, Evia și complexul insulelor Ciclade, statul grec a fost rezultatul unui accident geopolitic imperial mai degrabă decât al unei burghezii industriale naționale aflate în expansiune economică. În loc să reflecte procesele naționale revoluționare conduse de capitalul industrial împotriva unui mod de producție feudal – așa cum a fost cazul, de exemplu, cu Junkerii Prusiei sau cu Piemontul Italiei – un stat grec limitat a fost perceput de puterile imperiale occidentale drept o necesitate geostrategică, ca parte dintr-un efort de a descuraja expansiunea teritorială a Rusiei și a Egiptului în Mediterana de Est. Factorii geopolitici au fost esențiali pentru fondarea Greciei – și astăzi, întrebări geopolitice/geostrategice sunt de o importanță crucială în înțelegerea originii istorice a crizei datoriilor din Grecia. De la fondarea statului modern grec, poziția geografică importantă a Greciei a fost folosită de către Occident nu în beneficiul societății grecești, ci pentru propriul său avantaj.

>>

> Legăturile cu sistemul financiar global în secolul XIX

Pentru desfăşurarea războiului de independenţă împotriva turcilor, elitele greceşti au împrumutat sume mari de bani din Occident. În anii 1820, Grecia a primit două împrumuturi de 800.000 de lire, respectiv de 2 milioane de lire. Un aparat de stat grec primitiv a avut prima sa experienţă cu falimentul în 1824-1825, când nu a putut returna împrumuturile primite de la Franţa şi Anglia. În 1832-1833, un alt credit de 60 de milioane (în franci de aur) a fost contractat şi consumat în totalitate pentru cheltuielile de regenţă şi întreţinere a armatei. Acest împrumut a dus la un alt faliment grecesc în 1843.

Între 1827 şi 1877-1878, Grecia a fost exclusă de pe pieţele financiare occidentale. Pe parcursul acestor cinci decenii şi ulterior, guvernele au recurs (mai degrabă fără succes) la împrumuturi interne, încurajând în acelaşi timp proiectele de investiţii de la diaspora greacă bogată, al cărei capital de cumpărare, împreună cu cel al claselor de comercianţi evrei şi armeni, a fost proeminent în Imperiul Otoman. Cu un nivel scăzut de dezvoltare industrială şi în imposibilitatea de a urmări economiile de scară din cauza dimensiunii sale mici, Grecia a fost marcată de o economie periferică înapoiată şi o formă de guvernare profund dependentă de-a lungul secolului al XIX-lea; în 1893, Grecia a declarat faliment încă o dată.

Cu toate acestea, în ciuda finanţelor sale ruinate şi a sectoarelor sale bancare şi industriale nesofisticate, Grecia a fost văzută întotdeauna de puterile occidentale prin prisma intereselor lor imperiale geopolitice. Pe măsură ce imperiile Austro-Ungar şi Otoman s-au retras, s-au deschis noi spaţii pentru imperialismul Rusiei şi al Europei de Vest, acum reînnoit de actori noi, cum ar fi Germania şi Italia. Microstate creştine din Balcani au oferit Vestului oportunităţi splendide, asigurând intermediari în războaiele în curs împotriva turcilor otomani. Până la sfârşitul Primului Război Mondial, turcii au fost împinşi în afara Europei, iar graniţele Balcanilor/ Europei de Est şi Orientului Apropiat/ Mijlociu au fost redesenate.

Cucerind teritorii şi încorporând populaţii – nu toate dintre acestea greceşti – Grecia a avut o activitate industrială substanţială în primele două decenii ale secolului al XX-lea, sub conducerea liberal-naţionalistă a lui Eleftherios Venizelos. Sub sponsorizarea britanică, Venizelos a condus un război la comandă pe care l-a pierdut împotriva forţelor kemalist-naţionaliste din Asia Mică. Urmarea a fost o catastrofă totală pentru Grecia şi Turcia modernă. Cu toate că Grecia a avut un aflux a aproximativ 1,4 milioane de refugiaţi creştini, aceasta a atins omogenitatea etnică pentru prima dată în istoria sa, în timp ce Turcia, după ce a pierdut clasele sale comerciante cele mai întreprinzătoare, s-a bazat foarte mult pe o formă de dezvoltare economică autoritară condusă de stat şi nu a reuşit să atingă omogenitatea etnică sau religioasă.

Fără o bază economică solidă şi cu elitele politice conducătoare strâns legate de interese imperiale, Grecia nu a putut valorifica avantajele sale geostrategice. Astfel, locaţia sa geografică a devenit o problemă permanentă, în loc de a-i servi ca un bun de preţ. Acest lucru s-a tradus în mod direct într-o problemă a balanţei de plăţi, care, împreună cu împrumutul intern constant necesar pentru a finanţa o maşină de stat clientelară şi coruptă, a produs în mod repetat datorii nesustenabile.

> Criza financiară din 1929 şi urmările sale

Ca urmare a crizei financiare mondiale din 1929, Grecia a suferit un al patrulea faliment în 1932. Ulterior, dictatorul Ioannis Metaxas a urmărit o politică de industrializare de substituţie a importurilor, îmbunătăţind substanţial balanţa de plăţi a ţării. Mai mult decât atât, pe măsură ce torţa imperială a ajuns la noua hegemonie mondială, SUA, Războiul Rece a produs dividende: importanţa geopolitică a Greciei a garantat un aflux masiv de capital şi credite americane, în timp ce forţele comuniste de stânga interne ale Greciei din timpul „epocii de aur a capitalismului" au fost marginalizate.

Cu toate acestea, încă o dată, Grecia a rămas periferică şi profund dependentă. În mod caracteristic, în anii 1960, când guvernatorul Băncii Greciei, Xenophon Zolotas, s-a dus la ambasadorul SUA la Atena pentru a cere un împrumut, ambasadorul a răspuns arătând spre un conflict geopolitic. În mod concret, ambasadorul a spus că dacă Grecia vrea un împrumut atunci trebuie să accepte planul lui Dean Acheson pentru Cipru – un plan negociat în secret între puterile NATO care propuneau divizarea insulei între Grecia şi Turcia şi împărţirea cu arhiepiscopul Makarios, care era în acel moment lider ales în Cipru şi fondator al mişcării nealiniate. Astfel, problema geopolitică şi problema datoriei au fost tratate printr-un schimb simplu. Importanţa Ciprului a fost atât de mare pentru NATO şi Occident încât SUA, prin intermediul CIA, a provocat o dictatură militară în Grecia; democraţia a fost restaurată abia în 1974, când Ciprul a fost divizat.

Din 1950 până la mijlocul anilor 1970, Grecia nu a reuşit să ajungă din urmă centrul Vestului. Cu toate acestea, pe parcursul acestei perioade – şi în contrast cu politicile keynesiste conduse de cerere ale Vestului – Grecia a urmărit politici care vor fi ulterior denumite neoliberale. Dezvoltarea sa economică a fost una condusă de ofertă şi pro-monetaristă, în mare parte din cauza politicilor Războiului Rece. Cu toate că Stânga Comunistă pro-sovietică a fost învinsă în timpul Războiului Civil (1944-1949), încă se bucura de un sprijin popular pe scară largă, ceea ce a însemnat că guvernul conservator s-a temut de orice încercare de a deschide politica în societatea civilă. Participarea politică şi politica economică orientată de cerere au rămas stagnante până în 1974.

Dar după 1974 guvernele greceşti succesive sub Constantin Karamanlis (1974-

>>

Economia Greciei în ruine.

1981), care era de dreapta, și socialistul Andreas G. Papandreou (1981-1989, 1993-1996) au mutat politicile către un ciclu de cerere, reaprovizionând aparatul de stat cu personalul partidului lor politic, naționalizând întreprinderile private majore și, în special în anii 1980, finanțând statul bunăstării al Greciei prin împrumuturi fără scrupule (atât externe, cât și interne), mai degrabă decât prin impozitare. Chiar și după ce a intrat în Comunitatea Economică Europeană (CEE) în 1981, Grecia a continuat să urmeze politici conduse de cerere la un moment în care cea mai mare parte Occidentului deja îmbrățișa globalizarea/ financiarizarea neoliberală.

Considerațiile geopolitice au ocupat un loc important în repetate rânduri: Grecia a fost admisă în cadrul CEE cu cinci ani înainte de Portugalia și Spania, ca parte a unei strategii de a stabiliza flancul sudic al NATO, într-un moment în care investiția în capital fix ale SUA în Grecia se termina. În anii 1980, capitalul german și francez a dominat din ce în ce mai mult economia Greciei și a împins țara să adopte o agendă neoliberală, pentru a putea folosi Grecia ca o rampă de lansare de la care să se răspândească serviciile financiare în Balcani.

> Situația economică deteriorată în zona euro

De-a lungul următoarelor două decenii și mai ales după intrarea țării în zona euro în 2001, poziția competitivă a Greciei s-a deteriorat brusc. Industriile care produceau profit în mod tradițional, cum ar fi de textile, au dispărut. Serviciile financiare și bancare dominau economia Greciei, răspândindu-se spre Balcani și Orientul Apropiat. Activele publice au fost privatizate unul după altul. Dependența țării de împrumuturile externe și interne a crescut la un asemenea grad încât, dată fiind deschiderea activelor publice în fața achizițiilor de capital străin și pierderea suveranității monetare, ne întreabăm dacă termenul „dependență" descrie în mod adecvat situația economică globală a țării.

Când criza financiară globală s-a extins către zona euro, Grecia a suferit cel mai mult pentru că a fost și este cea mai slabă verigă a lanțului financiar neo-imperial al acumulării de capital. Douăzeci de ani de financiarizare neoliberală, urmată de măsuri de austeritate acute și acorduri de salvare, n-au rezolvat niciuna dintre problemele economice istorice ale Greciei: rămânerea în urmă din punct de vedere industrial; starea generală de rău de la nivel instituțional; deficite de cont curent masive și proporții ridicate între datorii și PIB; deficite bugetare masive și probleme fiscale. Este nevoie de investiții publice robuste, un efort de a construi noi sectoare industriale și agricole, bazate pe producția de nișă, cum ar fi energia solară și creșterea ecologică. În același timp, o politică externă independentă ar putea să profite de poziția geostrategică a țării și misiunea sa pacifistă în Balcani și Orientul Apropiat turbulenți. În cazul în care acest lucru nu se poate întâmpla în cadrul zonei euro așa cum este în prezent structurat, atunci zona euro este aceea care are o problemă, nu Grecia. ■

Adresa de corespondență:
Vassilis Fouskas <v.fouskas@uel.ac.uk>

> Austeritatea impusă de stat în Grecia

de **Maria Markantonatou**, Universitatea Mării Egee, Grecia

Un vânzător de stradă își strânge hainele din fața obloanelor unui magazin din centrul Atenei. Fotografie de Petros Giannakouris/AP.

De la înființarea acesteia, zona euro a urmat planuri inspirate de marele economist liberal Friederich Hayek, în special izolarea politicii monetare și fiscale față de politicile naționale și, prin urmare, față de procedurile și controlul democratice. Acest proiect a fost realizat printr-o bancă centrală, presupus independentă, precum și printr-un cadrul instituțional care impune economiilor eterogene să adere la reguli dure de conversie - chiar dacă, așa cum era și în perioada standardului aur, aceste reguli nu funcționau în mod egal în avantajul tuturor țărilor. Orientarea spre piață a zonei euro a devenit mai evidentă de la începutul crizei globale. Chiar dacă unele forțe politice din cadrul proiectului integrării europene au fost inițial în favoarea protecției sociale, din 2010 managementul crizei, în special în relație cu Grecia, a semnalat declinul viziunii unei „Europe sociale".

Din 2010, în Grecia a fost impus un liberalism economic dur, începând cu excluderea țării de pe piețele internaționale. În ultimii șase ani, guvernele de diferite orientări politice (social-democrat, aripa dreaptă, aripa stângă, tehnocrat, temporar și coaliții) au impus în grabă noi legi și regulamente în cadrul așa-numitelor „Memorandumuri de înțelegere", ce reprezintă o serie de acorduri între Grecia și creditorii internaționali. Pentru ca Grecia să obțină acces la împrumuturi destinate onorării plăților și a obligațiilor de plată, au fost impuse măsuri de austeritate, alături de legislația favorabilă mediului de afaceri, privatizări și o diminuare suplimentară a statului bunăstării al Greciei- deja slăbit începând cu mijlocul anilor '90.

Începând cu Memorandumul I, până la Memorandumul III de astăzi, disciplina fiscală a devenit noua doctrină. Amenințări, presiune și un terorism psihologic mai mult sau mai puțin deschis din partea creditorilor privind efectele unui posibil „Grexit" (ieșirea Greciei din Uniunea Europeană) au prevalat în ciuda unei rezistențe intense, implicând sute de greve, demonstrații, proteste și luări în posesiune, precum și mișcări sociale și partide politice noi care se opun acordurilor de austeritate.

Ca rezultat al politicilor de austeritate, din 2010 Produsul Intern Brut (PIB) al Greciei a scăzut cu peste 27%, un declin comparabil cu cel al PIB-ului Statelor Unite din anii 1930. Standardul de viață s-a deteriorat drastic; tăierile salariilor și pensiilor s-au situat între 20% și 50%, alături de taxarea de urgență în creștere; o mare parte din populație a fost împinsă în sărăcie. În sectorul

>>

public, cheltuielile au fost reduse rapid, sute de bugetari au fost disponibilizaţi şi angajările au fost sistate; în acelaşi timp, proceduri rapide au permis guvernului să privatizeze multe din activele rămase ale statului. Organizaţiile publice - variind de la întreprinderi deţinute de stat la şcoli, spitale sau chiar aziluri - au fost închise sau au fost obligate să fuzioneze. Instituţiile rămase au fost supraîncărcate şi, prin urmare, incapabile să răspundă nevoilor sociale, urmarea fiind degradarea radicală a serviciilor publice, inclusiv sistemul de sănătate, cel de educaţie şi cel de asistenţă socială.

Cu un şomaj care a luat avânt de la aproape 9% în 2006 la 27% în 2014, clasele muncitoare ale Greciei nu mai văd nicio perspectivă pentru un viitor mai bun: este evident că economia nu îşi va reveni prea curând. Cu peste jumătate din tinerii greci în şomaj, şi odată cu precarizarea condiţiilor de muncă, noveniţii pe piaţa muncii întâmpină probleme severe. Familiile nu mai pot sprijini copiii şi persoanele în vârstă din cauza tăierilor de salarii şi pensii – punând la grea încercare modelul familial grec şi statul rezidual al bunăstării, care nu a fost niciodată atât de mult dezvoltat precum în Europa Nordică. Cu toate că modelul familial este uneori considerat ca simptom al unui capitalism subdezvoltat - o perspectivă care este reflectată în reformele „modernizatoare" stabilite în Memorandumul cu UE - nu există nicio dovadă că Grecia se îndreaptă spre vreun stat european al bunăstării. Considerând că modelul familial grecesc şi statul rezidual al bunăstării ar avea nevoie de „reformă", creditorii au insistat asupra dereglementării şi asupra unei schimbări către modelul de piaţă – ceea ce înseamnă că astăzi protecţia socială rămâne disponibilă doar celor care şi-o permit.

Această dereglementare nu a fost rezultatul niciunui fel de dialog între actorii sociali sau niciunui fel de consens social. Deciziile naţionale şi supranaţionale luate în moduri netransparente prin intermediul „procedurilor de urgenţă" - reprezentând atât priorităţile creditorilor, cât şi pe cele ale elitelor locale - au fuzionat pe perioada crizei, estompând liniile de demarcaţie dintre sarcinile şi responsabilităţile corespunzătoare ale actorilor politici naţionali şi internaţionali. Votanţii greci au fost excluşi din deciziile politice, unde conferinţele Eurogrupului şi Consiliului pentru Afaceri Economice şi Financiare (ECOFIN) au înlocuit funcţiile parlamentare. Impunerea unui „guvern tehnocrat" în 2011, cu un bancher internaţional ca prim-ministru, a fost cel mai înalt punct al acestui proces. Între timp, instrumentele democratice au fost zădărnicite, cu referendumuri anulate sau considerate ca nule pe parcursul crizei.

Ideea lui Karl Polanyi că separarea dintre economie şi societate este inerentă liberalismului de piaţă nu este nicăieri mai uşor de identificat precum în Grecia de astăzi. Această separaţie constituie o formă de liberalizare protejată de intervenţia statului. Departe de a fi o contradicţie în termeni, aşa cum Polanyi a explicat, sistemul de piaţă a fost întotdeauna un produs al intervenţiei deliberate a statului. Acest model este evident şi în acordurile din Memorandumuri, care constituie probabil cele mai largi şi mai detaliate intervenţii politice din istoria Uniunii Europene.

În interpretarea lui Polanyi a capitalismului secolului XIX, liberalii au aruncat vina apariţiei crizei sau funcţionării defectuoase a pieţei auto-reglementate asupra unor grupuri sociale specifice. Similar, în Grecia contemporană, acelaşi fel de scenariu a învinovăţit societatea pentru situaţia ţării: muncitorii se bucurau de salarii prea mari, funcţionarii publici erau prea numeroşi, serviciile sociale erau prea generoase, proprietatea publică era prea mare. Prin urmare, austeritatea controlată a fost prezentată ca o pedeapsă legitimă, concepută pentru a pune capăt comportamentului risipitor generalizat, în scopul sprijinirii însănătoşirii pieţei.

Managementul crizei din Grecia este parte a strategiei de instituţionalizare a austerităţii de la un capăt la celălalt al zonei euro. Unul din instrumente a fost Tratatul privind stabilitatea, coordonarea şi guvernanţa în cadrul Uniunii Economice şi Monetare (Fiscal Compact) care oferă presupuselor autorităţi nonpolitice europene putere sporită de supraveghere a bugetelor naţionale. Cu toate acestea, criza a scos la lumină deficienţele structurale şi fragilitatea Uniunii Monetare Europene. Întrucât economiile eurozonei au fost reorientate spre un neo-mercantilism competitiv, forţele extremei drepte şi neo-fasciste şi-au sporit influenţa electorală. Optimismul privind integrarea europeană s-a lăsat pradă apelurilor politice pentru o suveranitate naţională şi statală mai pronunţate - concepte care, doar cu câţiva ani în urmă, erau considerate depăşite. Propunerile din tabăra „mai multă Europa" şi „mai multă integrare politică" sună acum retoric; elitele zonei euro sunt mai preocupate de întărirea liberalismului economic, opunându-se oricărui efort de temperare a austerităţii sau a disciplinei fiscale pentru ţările aflate în programe de ajustare structurală, sau creşterii fondurilor pentru forţa de muncă şi investiţii publice, cu atât mai puţin pentru scutirea de datorii.

Austeritatea punitivă, disciplina fiscală consfinţită de constituţie şi colonialismul neoliberal intra-european au înrăutăţit condiţiile de muncă şi au creat precaritate suplimentară, adâncind dereglementarea socială şi instabilitatea politică în Grecia şi în alte părţi. Atâta timp cât niciun plan convingător nu oferă o cale de scăpare din austeritate, asimetriile dintre economiile naţionale şi inegalităţile de clasă vor creşte, întărind convingerile cetăţenilor obişnuiţi din diferite ţări asupra faptului că deciziile cheie vor fi luate altundeva, de către unele elite impersonale internaţionale; în acest climat, euroscepticismul, cererile formulate împotriva globalizării şi argumentele aduse în sprijinul dezmembrării zonei euro vor atrage audienţe mai mari. Întrebarea este ce formă politică vor lua aceste cereri şi ce argumente vor folosi şi ce forţe sociale vor fi dominante. Vor prevala cele care luptă pentru democratizare şi pentru ruperea de neoliberalism? Sau va fi capabilă extrema dreaptă europeană să promoveze o întoarcere naţionalistă mai profundă? Până acum, pendula cu „dublă mişcare" a lui Polanyi sugerează că forţele pieţei şi reprezentanţii politici ai acestora au ieşit victorioşi, abandonând democraţia rănită şi crescând perspectivele unor scenarii viitoare întunecate. ■

Adresa de corespondenţă:
Maria Markantonatou <mmarkant@soc.aegean.gr>

> SYRIZA De la subminare la pragmatism

de **John Milios**, Universitatea Naţională Tehnică din Atena, Grecia

Miting SYRIZA în Atena.

SYRIZA s-a format în 2004 ca o coaliţie destul de laxă, implicând peste zece grupuri şi curente politice diferite de stânga. Formarea acesteia este rezultatul unui proces care a început în 2000, când majoritatea grupurilor politice care mai târziu au compus SYRIZA coexista în mişcarea grecească şi europeană Alter-Globalisation. În 2001, câteva mii de stângişti greci au participat la protestul de la summitul G8 de la Genova, posibil cea mai mare demonstraţie anti-globalizare din Europa de până acum; mulţi dintre acei participanţi aparţineau organizaţiilor politice care au format mai târziu SYRIZA, o coaliţie care a apărut ca un pol de stânga ferm pe scena politică şi în parlamentul grec.

>>

Din punct de vedere istoric, SYRIZA derivă din patru tradiții majore: tradiția comunistă (marcată de tensiuni între fostele grupuri pro-sovietice și euro-comuniste); o tradiție de stânga extra-parlamentară (marcată de propriile tensiuni, în special între curentele troțkiste, maoiste și euro-comuniste radicale); mișcarea „Alter-Globalisation" de la începutul anilor 2000; tradiția social-democratică reformistă a Greciei, în special după alegerile cruciale din 2012, când s-a dezintegrat partidul social-democrat grec (Mișcarea Socialistă Panelenică - PASOK). De la 4.6% la alegerile naționale din 2009, SYRIZA a crescut la aproape 27% în 2012. Între timp, PASOK a scăzut, căzând de la aproape 44% în 2009 la 13.8% în 2012. De la sfârșitul regimului militar din 1974, PASOK a alternat la putere cu aripa dreaptă Nea Demokratia, dar, în ianuarie 2015, PASOK s-a prăbușit la doar 4.6%, în timp ce SYRIZA a devenit partidul aflat la putere, cu mai mult de 36% din voturi.

SYRIZA a continuat să evolueze. Din 2012, când SYRIZA a devenit principalul partid de opoziție, a adoptat treptat o poziție reformistă, îndreptându-se către „pragmatism" și făcând diferența între „vechea SYRIZA de 4%" și „noua SYRIZA de 27%"; de asemenea, în această perioadă, mulți foști membri ai PASOK au aderat la SYRIZA. La alegerile europarlamentare din 2014, SYRIZA a condus cu 26.5% și părea că va forma guvernul ca lider în alegerile naționale viitoare. Făcând apel la membrii partidului să ia în considerare „eficacitatea" și „asigurarea victoriei electorale", mai mulți lideri SYRIZA au început să cocheteze cu politicieni de centru-stânga și mici formațiuni politice de centru-stânga.

Limbajul oficial al partidului în mass-media, lozincile și obiectivele politice inițiale au început să se schimbe. Sloganul „Pentru un Guvern de Stânga" a fost înlocuit treptat cu o autodescriere ca „Guvern de Salvare Națională"; „Redistribuția Puterii, Bogăției și Veniturilor pentru Beneficiile Muncii" a fost înlocuit cu „Reconstrucția Productivă a Țării". Pozițiile programatice - inclusiv controlul democratic al societății și economiei de către popor, dezvoltarea unor scheme cooperative productive auto-dirijate și o economie socială independentă de piață - au fost puse deoparte.

Programul pre-electoral SYRIZA a promis sfârșitul politicilor de austeritate și o înțelegere cu creditorii țării pentru finanțarea sectorului public din Grecia; la câteva săptămâni după ce SYRIZA a ajuns la putere, aceste promisiuni au fost abandonate în favoarea unor negocieri pentru un Memorandum mai blând, iar în februarie 2015 a fost semnat un acord preliminar de către Ministrul de Finanțe Y. Varoufakis. Varoufakis nu a fost niciodată membru SYRIZA sau susținător al unui curent de aripă stângă; la puțin timp după numirea sa ca ministru, acesta s-a distanțat în mod public de pozițiile programatice ale SYRIZEI. El a descris criza ca victimizare a tuturor clasele sociale în mod egal, solicitând un model orientat spre export și respingând creșterile de salarii pe motiv că afectează competitivitatea. Prin urmare, declarația publică repetată adesea că 70% din măsurile Memorandumului ar putea fi benefice pentru Grecia nu a fost o simplă coincidență.

În orice caz, SYRIZA nu a ajuns la putere cu promisiunea promovării a 70% dintre măsurile Memorandumului. Dacă o făcea, SYRIZA probabil nu ar fi făcut parte din parlamentul de astăzi, darămite să mai joace un rol. Viziunea reflectată în declarațiile lui Varoufakis a redefinit mandatul SYRIZEI, culminând cu o încercare de remodelare a alianței sociale care până atunci a sprijinit experimentul istoric al unui guvern de stânga în Grecia.

Acordul din februarie 2015 a demonstrat că guvernul grec a negociat în cadrul schemei europene neoliberale de austeritate, pur și simplu căutând un mod de a camufla compromisurile făcute. Acest tertip a însemnat, pe de o parte, un programul moderat de „încheiere a crizei umanitare" (prin furnizarea de subvenții pentru energie, bonuri valorice de masă pentru persoanele aflate în situație de sărăcie extremă etc.) și, pe de altă parte, o respingere a diminuării nominale directe a salariilor și pensiilor, menținând în același timp directivele anterioare privind concedierile masive și rata scăzută a TVA-ului pentru anumite bunuri de consum de bază. Guvernul și-a trădat programul pre-electoral, urmărind în schimb un acord care să lase intact cadrul instituțional și economic neoliberal din Grecia, în speranța de a evita alte măsuri de austeritate ulterioare privind veniturilor mici și medii.

Cu toate acestea, creditorii nu au acceptat niciodată aceste propuneri, oferind în schimb un plan pentru a continua finanțarea Greciei prin politici neoliberale mai profunde, inclusiv noi tăieri de salarii și pensii („Planul Juncker"). După mai mult de cinci luni de negocieri, guvernul nu a primit niciuna din tranșele promise de creditori, deși Grecia a continuat să-și plătească obligațiile către Banca Centrală Europeană (BCE) și Fondul Monetar Internațional (FMI) până la epuizarea totală a fondurilor publice și întârzierea, din necesitate, a unei plăți către FMI la sfârșitul lunii iunie 2015, când guvernul a rămas pur și simplu fără lichidități. În acea săptămână, prim-ministrul A. Tsipras a solicitat un referendum asupra „Planului Juncker". În anticiparea votului, Grecia a limitat retragerile de numerar din băncile grecești („vacanță bancară" și „controlul capitalurilor"), deoarece BCE a refuzat să împrumute băncilor numerar adițional, în timp ce deponenții își retrăgeau îngrijorați economiile.

Campania referendumului a evidențiat diviziunile sociale și de clasă nemaivăzute de zeci de ani. Două „Grecii" au luptat una cu cealaltă: săracii, salariații, șomerii și mulți mici antreprenori au votat „Nu", în timp ce clasele superioare au susținut cu fervoare „Da". Cu băncile închise, propaganda mass-media avertiza că un vot „Nu" ar putea conduce la un dezastru, în timp ce angajatorii îi presau pe angajați să voteze „Da"; cu toate acestea, aproape două treimi din electoratul elen (61,3%) a votat „Nu". Dar în Parlament, guvernul a transformat votul „Nu" în „Da", lucrând alături de conservatorii din opoziție. În iulie 2015, SYRIZA a semnat un nou Memorandum care a duplicat de fapt „Planul Juncker" și care a fost descris ca fiind rezultatul unui șantaj, o înfrângere în lupta dintre Grecia, creditorii acesteia și elita dogmatică europeană.

>>

Alexis Tsipras, la un moment dat favoritul stângii europene anti-austeritate.

Această interpretare este ecoul vocilor din interiorul SYRIZEI care consideră Memorandumurile fie ca o greşeală economică ce nu va aduce creştere, fie ca atac al „intereselor străine" asupra Greciei. Astfel, capitularea finală a SYRIZEI este prezentată drept ceea ce o parte din membrii partidului numesc „o înfrângere eroică într-o bătălie inegală", care poate fi răsturnată în viitor prin măsuri guvernamentale echivalente, cum ar fi eforturi de combatere a corupţiei şi modernizare a structurilor statului. Cu toate acestea, austeritatea nu este doar o „politică publică falsă", ci o strategie de clasă care promovează interesele capitalului în defavoarea intereselor angajaţilor, şomerilor, pensionarilor şi ale persoanelor vulnerabile din punct de vedere economic; oferă mai puţine drepturi pentru muncă, protecţie socială mai slabă, salarii mici flexibile şi putere de negociere nesemnificativă.

Dincolo de anumite limite, dependenţa tuturor părţilor vieţii sociale de pieţe nereglementate poate crea un risc politic pentru stabilimentul neoliberal, din moment ce aceasta poate declanşa răbufniri necontrolate de protest social. Acest risc politic a fost o armă puternică atunci când clasa muncitoare și SYRIZA au încercat să oprească austeritatea. Dar această armă s-a întemeiat pe o precondiție: aceea că SYRIZA își va respecta programul și își va menține prioritățile, punând oamenii înaintea profitului.

Cu toate acestea, strategia a fost abandonată odată cu victoria la alegerile europarlamentare din 2014, când SYRIZA a virat către o cale reformist-neoliberală ca premisă pentru „creştere şi stabilitate". Rădăcinile acestei schimbări îşi au originea nu doar în noile provocări apărute după ce SYRIZA a devenit partid dominant, dar și în tradiția politică a stângii post-staliniste a Greciei. Reformismul său patriotic a fost caracterizat de guvernamentalism - ideea că formarea unui guvern de stânga este o condiție adecvată și suficientă pentru schimbarea politică - și economism - care consideră că evoluția socială este rezultatul dezvoltării forţelor productive, ce vor face ca transformarea relațiilor de producție să fie inevitabilă.

Prin semnarea unui nou Memorandum, SYRIZA a agreat să curețe cadrul grecesc instituțional și al pieței muncii de „rigidități", care, în fapt, reflectă victoriile anterioare ale muncitorilor. SYRIZA rămâne dominantă pe scena politică din Grecia, dar astăzi acest partid este înțeles mai bine ca partid social-democrat de masă decât ca mișcare a stângii radicale. ■

Adresa de corespondență:
John Milios <john.milios@gmail.com>

> Câștigători și pierzători

în criza financiară din Grecia

de **Spyros Sakellaropoulos**, Universitatea Panteion, Grecia

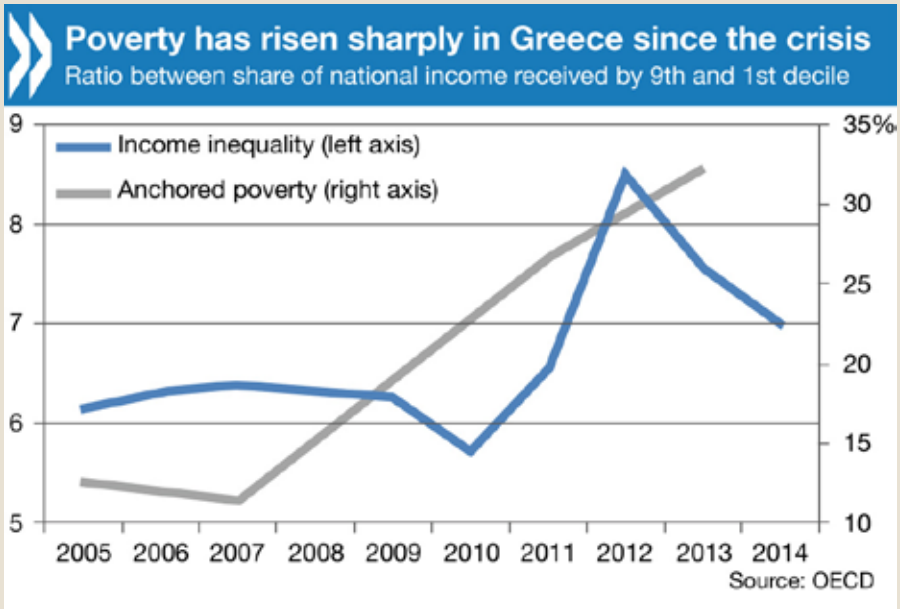

Grafic ce arată creșterea sărăciei și inegalitatea economică de la începutul crizei din Grecia.

La începutul anului 2010, prim-ministrul de atunci, George Papandreou, a ajuns la concluzia că starea finanțelor publice ale Greciei era atât de rea încât țara nu putea spera să se împrumute pe piețele globale, și prin urmare nu mai era în măsură să-și plătească datoria publică.

Contrar părerilor generale, problemele Greciei nu proveneau de la grecii cu salarii mari și nici nu au fost pur și simplu rezultatul unui stat cheltuitor: salariile din Grecia sunt la un nivel de doar 83% față de salariile existente la nivelul statelor UE15 (adică statele care erau membre ale Uniunii Europene dinainte de extinderea din 2004), în timp ce, ca procent din PIB, cheltuielile publice pe cap de locuitor abia dacă depășesc media grupului. De fapt, criza financiară din Grecia provine din strategia clasei conducătoare și din felul în care s-a integrat în diviziunea internațională a muncii, în special prin aderarea Greciei la Comunitatea Economică Europeană (CEE), în 1981, și la Uniunea Monetară Europeană, în 2002. Incapacitatea capitalismului grec de a concura în termenii stabiliți de moneda unică a dus la un colaps al PIB-ului cu o creștere subsecventă a raportului dintre datoria publică și PIB.

În orice caz, la începutul lui 2010, în speranța că va putea plăti împrumuturile de la băncile franceze și germane care dețineau cele mai multe dintre obligațiunile Greciei - și pentru a evita intrarea într-un colaps economic, lucru care ar fi transferat problema Greciei în însăși inima economiei europene – s-a hotărât ca Grecia să facă un împrumut de la Uniunea Europeană, Banca Centrală Europeană și Fondul Monetar Internațional.

Dar înainte de a putea împrumuta banii, Grecia trebuia mai întâi să adopte măsuri de austeritate. Între 2010 și 2016, au fost implementate trei memorandumuri de cooperare europeană, un program pe termen mediu și opt pachete de măsuri speciale – care includeau, pe lângă alte măsuri, tăieri ale salariilor angajaților instituțiilor publice, tăieri ale pensiilor, reducerea nivelurilor salariilor minime (de la 751 de euro la 586 de euro pentru cei mai mulți lucrători greci și la 490 pentru cei sub 25 de ani), o creștere a TVA-ului de la 19% la 24%, taxare extensivă a proprietăților imobiliare, noi forme flexibile de angajare, tăieri ma-

>>

jore ale locurilor de muncă din sectorul public, creşterea impozitului regresiv şi multe altele.

Cât de eficace au fost aceste politici? Pentru început, datoria publică – cauza pentru care toate aceste măsuri au fost adoptate – a crescut, atât ca valori absolute, cât şi în termeni relativi. De la 300 de miliarde de euro la sfârşitul anului 2009, datoria Greciei a crescut la 314,4 miliarde de euro la sfârşitul anului 2015; într-adevăr, fiindcă economia Greciei s-a contractat în această perioadă, datoria naţională ca procent din PIB a crescut vertiginos de la 126,7% la 179%. Între timp, rata şomajului a crescut de la 9% în 2009 la 23,5% în mai 2016, în timp ce PIB-ul a scăzut de la 237,4 miliarde de euro în 2009, la 179 de miliarde de euro în 2015.

Aceste statistici arată eşecul tuturor măsurilor luate. Dar o privire mai atentă arată că politicile au creat câştigători şi pierzători. În partea pierzătorilor sunt clasele muncitoare (salariaţii şi producătorii agricoli mici şi mijlocii). De asemeanea, merită menţionat că doar 15% dintre şomeri primesc indemnizaţie de şomaj; înainte de criză, 40% dintre şomerii greci puteau cere indemnizaţie. Procentul celor care nu îşi pot satisface nevoile de bază a crescut de la 11% la 20%; astăzi, mai mult de un milion de greci trăiesc în gospodării în care nimeni nu lucrează sau unde cei care au locuri de muncă lucrează mai puţin de trei luni pe an. 50% dintre pensionari primesc o pensie de mai puţin de 500 de euro pe lună. Din 2009 până în 2015 rata sărăciei la nivel naţional a crescut de la 27,6% la 35,7%.

Chiar şi cei care şi-au păstrat locurile de muncă au pierdut din venituri. Ca proporţie din PIB, nivelul salariilor a scăzut de la 64% la 54%, salariaţii au pierdut o treime din puterea de cumpărare pe care o aveau. Puterea medie de cumpărare a scăzut de la 84% din media acesteia pentru UE15 la 65%. Între 2008 şi 2015, 427.000 de greci au emigrat, marea majoritate având studii universitare. Dintre cele 849.289 de afaceri active în Grecia în 2008, numai 692.286 mai erau active în 2014. Şi inegalitatea a crescut: raportul între venitul celor mai bogaţi 20% şi celor mai săraci 20% s-a modificat de la 5,6/1 la 6,6/1.

Scăderea nivelului de trai este evidentă şi în datele demografice. Cheltuielile în domeniul sanitar au scăzut cu 25%. Între 2011 şi 2014, cel mai recent an pentru care sunt date statistice disponibile, s-au înregistrat mai puţine naşteri decât decese. Mortalitatea infantilă a crescut cu 51%.

Dar cine sunt câştigătorii? Printre cei mai mari câştigători sunt băncile străine, care la începutul crizei deţineau mare parte din datoria Greciei. În iunie 2010, datoria publică şi privată totală către băncile străine se ridica la 252,1 miliarde de dolari, cu un total de 75,1% datorat băncilor franceze (83,1 miliarde de dolari), germane (65,4 miliarde de dolari) şi americane (36,2 miliarde de dolari). Până în decembrie 2010, suma datorată băncilor străine a fost redusă cu 42%, până la 145,7 miliarde de dolari (56,7 miliarde de dolari băncilor franceze, 34 de miliarde de dolari băncilor germane, 7,3 miliarde de dolari băncilor americane). Odată cu primul memorandum, băncile au câştigat timp să vândă o mare parte din datoria Greciei – o schemă de acţiune care va deveni mai evidentă în decembrie 2011, dată până la care băncile străine îşi reduseseră expunerea faţă de datoria Greciei la 35 de miliarde de dolari. Până la alegerile din 2012 băncile străine erau aproape complet degrevate de datoria Greciei.

În ceea ce-i priveşte pe câştigătorii din interiorul Greciei: în 2010, companiile cele mai profitabile ale ţării au făcut profituri de aproximativ 2,2 miliarde de euro; până în 2014 acestea crescuseră la 10,2 miliarde de euro. Între 2009 şi 2014, cele 300 de companii cu cele mai mari vânzări (excluzând sectorul financiar) şi-au mărit cifra de afaceri de la 53,6% din total la 59,8% şi activele de la 42,2% la 44%.

Un ultim lucru, dar nu mai puţin important: în anul 2011, 445 de oameni din Grecia deţineau averi mai mari de 30 de milioane de euro, ajungând în total la 50 de miliarde de euro, aproximativ 24% din PIB. Până în 2014, acest grup privilegiat crescuse puţin: 565 de oameni deţineau averi personale care însumau 70 de miliarde de euro sau 39,5% din PIB-ul pe anul respectiv. În 2014, acest grup includea 11 miliardari greci, cu bunuri totale în valoare de 18 miliarde de euro, o creştere de la nouă, câţi erau în 2013, cu bunuri de 16 miliarde de euro.

Aceste schimbări se reflectă în modelele de stratificare socială a ţării. Potrivit unui sondaj recent, în prezent, burghezia greacă reprezintă 2,8% din PIB (în scădere de la 3,2% în 2009); pătura bogată din mediul rural 0,6% (în scădere de la 0,7%); mica burghezie tradiţională 7% (în scădere de la 7,3%); noua mică burghezie 21,9% (în scădere de la 29,5%); pătura de mijloc din mediul rural 1,2% (în scădere de la 1,9%) ; pătura săracă din mediul rural 7,3% (în scădere de la 7,4%); şi clasa muncitorilor 59,2% (în creştere de la 49,1%).

Oricare ar fi motivele pentru aceste politici, rezultatul poartă o amprentă socială clară. Marile bănci străine, sub supravegherea instituţiilor financiare internaţionale şi a statelor de origine, s-au îngrijit de propriile interese. În ciuda pierderilor legate de lichidarea economică a unor sectoare, elita economică a ţării şi-a sporit bogăţia şi şi-a mărit profitul în virtutea exploatării mai accentuate a clasei muncitoare locale şi a contractării afacerilor mici şi mijlocii. ■

Adresa de corespondenţă:
Spyros Sakellaropoulos <sakellaropouloss@gmail.com>

> Răscumpărările grecești ca infracțiune de tip stat-corporație

de **Stratos Georgoulas**, Universitatea Mării Egee, Grecia

Cine câștigă din răscumpărări?

Comunitatea academică internațională a încercat de curând să definească „infracțiunea de tip stat-corporație" – aceasta reprezintă acțiunile ilegale sau primejdioase din punct de vedere social, create prin interacțiunea instituțiilor politice aflate la guvernare cu cele economice, de producție și distribuție.

Din punct de vedere politic și academic, termenul corespunde cu ceea ce este deseori numit „corupție", dar cu două diferențe semnificative. În primul rând, efortul de a incrimina aceste acte încearcă să protejeze drepturile omului și să prevină nedreptățile sociale; aceste acțiuni implică mai multe pierderi de vieți, daune fizice sau de alt tip și pierderi materiale decât acte criminale mai recunoscute la nivel comun, precum crima, tentativa de crimă, furtul etc. În al doilea rând, rădăcinile acestei crime sunt apropiate de acțiuni politice și sociale obișnuite: interdependența dintre stat și capital – fie prin transformarea directă a banilor publici în contracte private, fie prin oferirea facilităților și promovarea unor politici specifice – care se află la baza societății noastre capitaliste.

Mai mult, aceste infracțiuni de tip stat-corporație deseori implică și o altă dimensiune. Astfel, „infracțiunile globalizării" adaugă o dimensiune interesantă, atunci când instituții supranaționale precum Fondul Monetar Internațional sau Banca Mondială cauzează nedreptăți sociale asupra unor populații întregi. Politicile de sus în jos și programele economice în acord cu interesele statelor puternice și ale companiilor multinaționale au efecte drastice asupra vieților oamenilor, în special în „țările în curs de dezvoltare", când programe precum „Plata Datoriilor" duc la instabilitate politică, apoi la sisteme de guvernare paternaliste sau clientelare, care mai apoi produc crima organizată, corupție, autoritarism, represiuni de stat, aplicarea torturii și chiar posibilitatea unui genocid.

În Grecia, unde am trăit sub implementarea Memorandumului de Politici Publice definit de acorduri guvernamentale și organizații supranaționale, precum creditorii internaționali, am observat încălcări ale drepturilor omului și daune sociale pe scară largă. Măsurile implementate sub „programele de salvare" au afectat în mod direct condițiile de viață, încălcând drepturile omului pe care Grecia este obligată să le respecte, protejeze și promoveze potrivit legii naționale, regionale și internaționale. Ajustările drastice impuse economiei și societății grecești au determinat o deteriorare rapidă a standardelor de viață și sunt in-

>>

compatibile cu justiția socială, coeziunea socială, democrația sau drepturile omului. Ce drepturi au fost încălcate? Haideți să vedem câteva exemple.

Dreptul de a munci. Reformele impuse de Memorandum pe piața muncii au subminat dreptul de a munci în Grecia, cauzând grave eșecuri instituționale. Distrugerea acordurilor negociate la nivel colectiv care existau de mult timp și a arbitrajului din sfera muncii au determinat transformarea contractelor de muncă individuale în principalul determinant al condițiilor de angajare. Tăieri succesive de salarii și creșteri de taxe au determinat concedieri masive, au erodat standardele de muncă, au crescut insecuritatea locului de muncă și au creat precaritate pe scară largă, împingând femeile și tinerii muncitori spre mult prea flexibilele slab plătite locuri de muncă. Salariul minim a fost redus sub nivelul pragului de sărăcie din Grecia.

Dreptul la sănătate. Programul de Ajustări Economice a limitat cheltuielile în sistemul public de sănătatela 6% din PIB; programul din 2012 a prevăzut ca operațiunile spitalelor să fie reduse cu 8% din costuri. Spitalele și farmaciile au experimentat scăderi pe scară largă în timp ce au încercat să reducă cheltuielile farmaceutice de la €4,37 miliarde în 2010 la €2 miliarde până în 2014.

Dreptul la educație. Măsurile specifice în Memorandum au redus angajărilor în rândul profesorilor, au forțat transferuri ale profesorilor prin scheme de mobilitate în muncă, au redus salariile profesorilor, au fuzionat și au închis școli, au crescut numărul de elevi din clasă și au extins numărul de ore de lucru pe săptămână al profesorului. Posturi didactice au rămas neocupate, 1.053 dintre școli au fost închise și 1.933 au fost fuzionate între 2008 și 2012. Tăierile bugetare au lăsat multe școli fără încălzire.

Dreptul la securitate socială. Tăierile de costuri impuse de Memorandum au redus beneficiile sociale, inclusiv pensiile, beneficiile de șomaj și familiale. Din 2010 pensiile au fost micșorate în medie cu 40%, scăzând sub pragul de sărăcie pentru 45% dintre pensionari.

Dreptul la locuire. Grecia a abolit locuirea socială în 2012, ca „acțiune anterioară" înainte de oferirea unor subvenții de închiriere pentru 120.000 gospodării și beneficii de locuire pentru persoanele vârstnice. Noile legi și reglementări au facilitat procedurile de evacuare rapidă, fără proces judiciar. În 2014 peste 500.000 de persoane în Grecia erau persoane fără adăpost sau locuiau în condiții nesigure sau neadecvate.

Dreptul la suveranitate. Privatizarea extensivă a proprietății de stat, în special prin proceduri rapide, încalcă drepturile constituționale și reglementările care garantează principiul suveranității populare, proprietatea și protecția mediului înconjurător.

Dreptul la justiție. Măsurile impuse de creditori necesită ca Grecia să reformeze sistemul judiciar, inclusiv prin creșterea substanțială a taxelor de judecată. Recursul în curțile de justiție a devenit dificil din punct de vedere financiar pentru cetățeni – în special când experimentează tăieri drastice de salarii și pensii.

Dreptul la liberă exprimare. Din 2010, măsurile legislative și administrative au restricționat libertățile de exprimare și întrunire – dreptul la liberă exprimare fiind sistematic și eficient provocat, iar libertatea de întrunire încălcată. Autoritățile au prevenit protestul legitim contra politicilor derivate din Memorandum, au interzis întâlnirile publice, au reprimat demonstrațiile liniștite, făcând arestări preventive, interogând minori și torturând protestatari anti-fascişti – deseori în colaborare cu vigilenți de la partidul proto-fascist Zorii Aurii.

Astăzi, 23,1% din populația Greciei trăiește sub pragul de sărăcie; rata sărăciei aproape că s-a dublat între 2009 și 2012 și aproape două treimi sunt împovărate ca urmare a politicilor de austeritate. Deprivarea materială severă a crescut de la 11% din populație în 2009 la 21,5% în 2014; în 2013 peste 34% din copii erau în risc de sărăcie sau excluziune socială. Măsurile au determinat o creștere dramatică a inegalității, cei cei mai săraci 10% din populație pierzând 56,5% din veniturile lor.

În același timp în care societatea grecească a experimentat încălcări ale drepturilor omului și prejudicii sociale răspândite, agențiile legislative au creat o „politică a privilegiilor", întărind mai mult corupția. Această inițiativă legislativă este multi-fațetată și conduce către regimuri de imunitate penală, fie sub forma unei excluziuni preventive a investigărilor penale pentru anumiți indivizi sau grupuri – în special în contracte sau concesiuni publice, precum Siemens, programe de armament și privatizare – sau sub forma unor intervenții legislative represive în procese penale deja în așteptare implicând limitarea, suspendarea sau terminarea urmăririlor penale în așteptare. În mod ironic, deși creditorii presează Grecia să prevină evitarea achitării taxelor, ei încercând să elimine un impozit cu reținere la sursă de 26% pentru tranzacțiile trans-frontaliere.

Infracțiunile de tip stat-corporație transcend criminalitatea sau actele deviante la nivel de individ, ele devenind nu excepția, ci regula, caracteristica principală a unei perioade în care anomia este dominantă – adică acolo unde reprezentările colective existente și conștiința publică au fost slăbite. Această complicitate stat-corporație reprezintă acum „spiritul timpurilor" din era noastră modernă.

Ne confruntăm cu o provocare urgentă: ce poate fi făcut pentru a combate infracțiunile de tip stat-corporație ieșite de sub control, într-un timp în care – asemănător cu perioada fascistă de la începutul secolului XX – controlul social formal, instituțiile moderne și discursul științific sunt distorsionate de structuri dominante de guvernare, economie și societate civilă?

Este important pentru noi să continuăm să visăm la o lume mai bună. Pe lângă acestea, deși simbioza stat – afacere există de mult timp, nu a fost niciodată explicit acceptată. Acest proces este unul dinamic, iar noi, ca oameni de știință și cetățeni, ar trebui să continuăm să-l expunem și interogăm. ■

Adresa de corespondență:
Stratos Georgoulas <s.georgoulas@soc.aegean.gr>

> Activismul argentinian în favoarea avortului în epoca Misoprostolului

de **Julia McReynolds-Pérez**, Universitatea Wisconsin-La Crosse, SUA

Pe statuia Fecioarei, organizația „Femei pe valuri" diseminează mesajul lor – „Decizia ta: avortul în condiții de siguranță" – și oferă un număr de telefon pentru informații specifice.

Un cutremur zguduie dezbaterile privind avortul în America Latină, iar în epicentrul său este o pastilă mică și albă. Disponibilitatea Misoprostolului în regiune a schimbat practica avortului clandestin, cu un impact în profunzime. Noi strategii activiste de auto-ajutorare – dintre care unele implică colaborări între feminiști și specialiști în medicină – au schimbat dezbaterile politice din jurul avortului, dat fiind că activiștii încearcă să facă avortul mai accesibil și mai vizibil, în ciuda opoziției persistente față de legalizarea sa.

Avortul este interzis de mult timp în America Latină, regiunea cea mai catolică din lume, dar practica este de asemenea de mult timp răspândită. De-a lungul Americii Latine, femeile bogate au avut acces în mod discret la avorturi sigure, scumpe și clandestine în birourile private ale medicilor pregătiți, în timp ce femeile sărace și-au riscat viețile cu proceduri ilegale și periculoase.

Acest sistem dual de avorturi clandestine a menținut în afara atenției publice procedurile și dezbaterile privind ilegalitatea sa, dar teritoriul practicii avortului și politicile publice s-a schimbat de la începutul anilor 1990. Misoprostol, o prostaglandină sintetică aprobată de către Administrația Alimentelor și Medicamentelor (AAM) din Statele Unite [lb. engl. - US Food and Drug Administration (FDA)] pentru tratamentul ulcerului, este vândut de atunci, pentru acest scop [n. trad. medical], în farmaciile din America Latină. Dar se întâmplă că Misoprostol provoacă și contracții uterine, făcându-l să fie un instrument puternic pentru avorturile clandestine. În țări în care avortul este legal, Misoprostol este de obicei luat în combinație cu un alt medicament, Mifepriston, pentru avorturi pe motive medicale în primul trimestru. Ceva important este că, până și atunci când este luat singur sau fără supervizare medicală, Misoprostol este mult mai sigur decât vechile metode ilegale și periculoase de avort, care de mult prea multe ori implicau umerașe sau andrele de tricotat.

Între anii 2012 și 2015, am realizat o cercetare etnografică în Argentina, încercând să înțeleg cum această nouă tehnologie farmaceutică schimba politicile publice și practicile

>>

Misoprostol – medicamentul distribuit la scară largă pentru inducerea avortului.

privind avortul. În Argentina – dar şi pe restul teritoriului Americii Latine – disponibilitatea relativ facilă a Misoprostolului a creat oportunităţi pentru inovare în strategiile activiste. Numeroase grupuri activiste care susţin avortul au fost stimulate să acţioneze prin campanii transnaţionale. În 2001, doctorul Rebecca Gomperts a lansat „Femei pe valuri", ducând un vas echipat din punct de vedere medical în apele internaţionale, departe de graniţele naţiunilor care au interzis avorturile, invitând femei la bord pentru avorturi efectuate în siguranţă. După această campanie, ea a creat continua „Femei pe Internet" [lb. engl. - Women on Web], unde oameni din jurul lumii pot comanda întreaga medicaţie pentru avort; organizaţia trimite prin poştă pachete nemarcate direct către femeile care trăiesc în ţări în care avortul este interzis. De asemenea, organizaţia lui Gomperts susţine şi linii telefonice [lb. engl. - hotlines] la nivel mondial, astfel încât femeile în nevoie să poată suna pentru instrucţiuni detaliate despre cum pot induce avortul folosind Misoprostol.

În timp ce eforturile transnaţionale ale doamnei doctor Gomperts au atras atenţia mass-mediei internaţionale, mai puţină atenţie a fost acordată strategiilor activiste locale care au apărut ca răspuns la aceste noi posibilităţi. De-a lungul Americii Latine, activiste feministe tinere iau atitudine pentru a asigura accesul femeilor sărace la avorturi în condiţii de siguranţă folosind Misoprostol: unele grupuri furnizează informaţii, altele furnizează servicii farmaceutice de avort şi câţiva specialişti în medicină au început să joace un rol de activişti în cadrul sistemului de sănătate publică.

Organizaţia Lesbiene şi feministe pentru dezincriminarea avortului [lb. spaniolă - Lesbianas y Feministas por la Descriminalización del Aborto, sau LFDA] s-a dezvoltat în ultimii şapte ani ca unul dintre cele mai influente grupuri activiste privind avortul în Argentina. LFDA a început prin crearea unei linie telefonică de asistenţă, primind sprijin de la „Femei pe Internet", iar acum furnizează informaţii despre efectuarea unui avort în condiţii de siguranţă pentru femeile din Argentina. În plus, începând cu 2013, LFDA a deschis clinici de consiliere individuală în oraşul Buenos Aires, unde activiştii oferă informaţii complete despre cum se induce avortul în condiţii de siguranţă, în limbaj simplu, non-tehnic. Beneficiarele trebuie să îşi procure ele însele Misoprostol, fie de la farmacii locale, fie de pe piaţa neagră.

LFDA, ca alte grupuri activiste care furnizează servicii similare, descriu munca lor ca fiind protejată de normele privind „libertatea informaţiei" şi de un imperativ al sănătăţii publice privind „reducerea riscurilor". Prima normă menţionată este bazată pe faptul că ei pot oferi numai informaţii care poate fi uşor obţinute şi din alte surse; pentru că ei nu furnizează pilulele, aceşti activişti nu oferă servicii medicale, ci doar informaţii. Fundamentul privind „reducerea riscurilor" împrumută limbajul programelor de sănătate publică precum programele de schimb de ace şi seringi, pentru a pretinde o obligaţie la nivel extins a societăţii de a gestiona pericolele de sănătate publică asociate activităţilor ilicite.

Alţi activişti au mers chiar mai departe. Aproximativ din jurul anului 2014, o asociaţie, în sensul extins al termenului, a grupurilor locale de activişti a lansat mişcarea naţională cunoscută ca „Salvatorii în roşu" [lb. spaniolă - Socorristas en Red]. Această reţea online nu furnizează numai informaţii, dar şi ceea ce numesc ei însoţire [lb. spaniolă - *acompañamiento*], oferind Misoprostol sau un pachet întreg de produse farmaceutice pentru avort (pe care le obţin prin contactele transnaţionale ale activiştilor), precum şi asistenţă continuă prin utilizarea telefonului mobil de-a lungul procesului de avort la domiciliu. Pentru că aceste grupuri asigură medicamente pentru producerea avortului şi nu numai informaţii, cele mai multe menţin discreţia privind activitatea lor. Grupuri din capitala liberală Buenos Aires lucrează relativ deschis, dar în provincii mai conservatoare, activiştii trebuie să se bazeze pe discreţia clienţilor pentru a evita urmărirea penală.

>>

În final, un grup de specialiști în sănătate au început să schimbe sistemul public de sănătate argentinian din interior, deseori oferind ceea ce ei numesc „servicii de consiliere pre- și post-avort". Precum activiștii LFDA, aceste servicii oferă informații detaliate privind inducerea avortului folosind Misoprostol, evitând chestiunea legalității prin lăsarea în responsabilitatea femeilor obținerea de Misoprostol și efectuarea avortului la ele acasă. Într-un număr redus de clinici, acești specialiști activiști sunt susținuți de miniștrii de sănătate municipali sau de neglijarea benignă a superiorilor direcți. Câteva clinici chiar se ocupă de realizarea avorturilor ca „întrerupere legală a sarcinii bazată pe indicații legale", argumentând că ducerea la termen a unei sarcini nedorite este în mod inerent un risc de sănătate – așa încât toate avorturile ar trebui să fie considerate legale, în baza paragrafului de lege care permite avorturile pentru a promova sănătatea femeii. Ele furnizează serviciile pentru avort în mod direct către pacientelor lor. Dar, chiar și în afara acelori cazuri mai explicite, mulți specialiști în sănătate mi-au spus în interviuri că ei furnizează consiliere pentru Misoprostol în spatele ușilor închise și că uneori scriu rețete pentru medicamente cerând femeilor să păstreze secretul.

Nu există nici un mod de a obține o estimare corectă a numărului de doctori care ar putea fi implicați în acest tip de activism, dar ei sunt cu siguranță o minoritate într-o profesie ierarhică care este încă controlată de o rețea catolică de școală veche, social-conservatoare. Dar impactul mai larg al practicilor acestui activism este evident – în special pentru că aceste grupuri de activiști adună date demografice și medicale despre clientele lor, care sunt apoi publicate ca modalitate de a face vizibilă problematica avorturilor ilegale în sănătatea publică. Rapoarte publicate online, lucrări prezentate la conferințe naționale ale medicilor și rapoarte alternative prezentate Convenției pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei din cadrul Națiunilor Unite [acronimul în lb. engleză este CEDAW] au determinat ca practica avorturilor să fie mai vizibilă decât a fost în trecut prin ceea ce eu numesc „epidemiologie feministă".

Un fapt important este că activismul din Argentina privind accesul la medicație pentru întreruperea de sarcină reprezintă un eșec din partea statului de a implementa cu agresivitate legislația națională privind avorturile, care a rămas în picioare, deși practicile s-au schimbat. Într-adevăr, a existat puțină voință politică evidentă de a urmări penal, în mod activ, o practică care este răspândită – în special din moment ce eforturile de implementare ar putea produce simpatie pentru femeile tinere și vulnerabile, care ar fi privite ca victime ale unor forțe polițienești prea zeloase. Potrivit datelor adunate de activiști, zeci de mii de femei au fost ajutate să întrerupă sarcini fără a-și risca viața. Între timp, o mai largă mișcare feministă argentiniană continuă să solicite legalizarea avorturilor la cerere.

Schimbările politice recente din Argentina au creat totuși o nouă incertitudine pentru activistele feministe. La finalul anului 2015, un partid politic de dreapta a venit la putere, înlocuind guvernul de centru stânga al Președintei Cristina Fernández de Kirchner, care părea să nu aibă o problemă în a se prefăcea că nu observă atunci când acești activiști extindeau accesul la proceduri sigure.

Recent, grupuri internaționale pentru drepturile omului au condamnat decizia Argentinei de a pedepsi o tânără femeie pentru crimă în provincia conservatoare Tucumán din nordul țării, după ce a cerut ajutor la un spital local pentru o pierdere de sarcină. Pentru că Misoprostol este utilizat la scară largă și pentru că nu se poate dovedi după ce a fost folosit, doctorii conservatori tind să suspecteze că orice pacientă care suferă o pierdere de sarcină a folosit medicamentul. În acest caz, Belén (un pseudonim folosit în rapoarte media) a fost condamnată la opt ani de închisoare, o pedeapsă într-adevăr descurajantă – în special din moment ce nu există nicio dovadă de a arăta că pierderea de sarcină a fost indusă. La începutul anului 2016, ea [i.e. Belén] deja petrecuse doi ani în închisoare, așteptând procesul. Când sentință care a durat atât de mult a fost pronunțată, mișcări feministe și pro-avort au organizat marșuri în Argentina, cerând eliberarea lui Belén. Sub presiunea care se acumula, în august 2016, curtea supremă a provinciei Tucumán a decis ca Belén să fie eliberată după apel.

Va genera schimbarea politică la scară largă din Argentina repercusiuni împotriva activismului pro-avort, cu reprimarea activiștilor în favoarea întreruperi de sarcină – și mult mai multe Belén? În timp ce această trecere la politica de dreapta este îngrijorătoare, este clar că acești activiști nu intenționează să se retragă sau să fie intimidați: de peste două decenii, eforturile lor au alterat permanent dinamica politică din America Latină privind avorturile, iar activiștii speră ca spiritul să nu poată fi închis înapoi în sticlă. ■

Adresa de corespondență:
Julia McReynolds-Pérez <julia.mcreynolds@gmail.com>

> Inversarea legiilor privind avortul în Mexic

de **Susana Lerner**, Colegiul din Mexic, Mexic, **Lucía Melgar**, Institutul Tehnologic Autonom din Mexic, Mexic şi **Agnès Guillaume**, Institutul de cercetare pentru dezvoltare, Franţa

Mişcarea mexicană pentru legalizarea avortului.

În anul 2007, Districtul Federal din Mexic (*Distrito Federal*, recent redenumit Ciudad de Mexico) a legalizat avortul în primele douăsprezece săptămâni de sarcină – o victorie a societăţii civile, care a luptat încă de la începutul anilor '90 pentru a le da femeilor dreptul de a alege. Cu toate acestea, în mare parte din Mexic, restricţiile privind avortul au fost înăsprite.

Începând cu anul 2008, noi reforme juridice şi constituţionale menite „să protejeze viaţa de la momentul concepţiei" au fost adoptate în optsprezece din statele mexicane, cel mai recent în Veracruz, în iulie 2016. Care sunt resorturile acestor aşa-zise reforme şi care sunt consecinţele acestora?

Dezbaterile şi actorii principali implicaţi în discuţiile despre avort din Mexic trebuie înţeleşi în contextul mai larg al politicilor publice vizând populaţia. Din anii '70, guvernul mexican a promovat programe de planificare familială şi alte iniţiative programatice pentru a reduce rata de fertilitate, oferind femeilor diferite opţiuni pentru a avea control asupra dimensiunii familiei, pentru a îmbunătăţi sănătatea acesteia, viaţa şi bunăstarea. În ciuda succesului obţinut de acesta [i.e. guvern] în scăderea ratei de creştere a populaţiei, în absenţa unor politici sociale şi economice mai ample de susţinere a acestor eforturi, starea materială a populaţiei nu s-a îmbunătăţit.

În anii '90, politicile publice naţionale au fost reorientate către „accentul pe sănătatea reproductivă", după ce guvenul mexican a reafirmat Planul de Acţiune a Conferinţei Internaţionale pentru Populaţie şi Dezvoltare din 1994. Acest acord, semnat la Cairo, prioritizează drepturile sexuale şi reproductive, argumentând că avorturile practicate în condiţii inadecvate constituie o problemă gravă de sănătate publică, cerând statelor semnatare să le permită femeilor accesul al avorturi sigure – inclusiv prin eliminarea obstacolelor juridice şi relaxarea legilor anti-avort.

În ultimii douăzeci de ani, feminiştii şi universitarii au făcut presiuni asupra Districtului Federal al Mexicului să legalizeze avortul, fapt ce a culminat cu reforma moderată şi graduală din Mexico City. În 2007, puterea legislativă locală a Districtului Federal a votat pentru permiterea avortului până în săptămâna a douăsprezecea de sarcină (deşi, cu excepţia anumitor situaţii specifice, avortul rămâne ilegal în trimestrele ulterioare de sarcină). Foarte important, prin definirea sarcinii ca „parte a procesului reproductiv uman care începe cu implantarea embrionului în endometru", reforma din Districtul Federal evită orice dezbatere referitoare la când şi dacă începe viaţa umană [n. trad. în timpul sarcinii]. Potrivit legii din 2007, medicii pot refuza să facă avorturi în calitate de „opozanţi conştienţi", dar, prin lege, instituţiile medicale trebuie să includă, în cadrul personalului lor, şi medici care nu se opun acestei proceduri. Partidele liberale, inclusiv partidul de guvernământ PRI (Partido Revolucionario Institucional – n. trad. Partidul Revoluţionar Instituţional), au votat în favoarea legii,

>>

în timp ce partidul de dreapta PAN (Partido Acción National – n. trad. Partidul de Acțiune Națională) a votat împotrivă.

Obligând serviciile de sănătate publică care sunt sub autoritatea municipală exclusivă să ofere servicii gratuite și sigure pentru avorturi, legea garantează accesul tuturor femeilor la întreruperi de sarcină legale. Foarte important – legea permite femeilor însărcinate să decidă ce să facă în acea situație: să continue sarcina, să ofere copilul spre adopție sau să întrerupă sarcina, odată ce consimțământul informat este semnat. Mai mult, li se garantează accesul la metode contraceptive, pentru a le ajuta să prevină viitoare sarcini nedorite (și astfel să evite eventuale avorturi).

Astfel, reforma din Mexico City definește avortul în condiții nesigure drept o problemă de sănătate publică, de justiție socială și de discriminare. Mai mult decât atât, protejează drepturile omului, recunoaște dreptul femeii de a lua decizii privind corpul ei, fiind autonomă din punct de vedere sexual și reproductiv. În ultimii nouă ani, această reformă a dat acces la proceduri de avort sigure pentru peste 160.000 de femei – inclusiv femei din alte state mexicane, care pot veni în Mexico City pentru acest serviciu.

Forțele conservatoare - conduse de liderii catolici și sprijinite de cultele evanghelice și alte culte creștine - au reacționat prompt. Ca peste tot în lume, conservatorii insistă că „apărarea vieții" necesită subordonarea libertății și vieții femeilor față de presupusele drepturi ale embrionului, pe care aceștia îl consideră o „persoană" – refuzând să recunoască realitatea avorturilor în condiții nesigure sau consecințele acestor proceduri asupra sănătății femeilor și a vieții de familie. Pe de altă parte, grupurile feministe apără cu prioritate drepturile femeilor și un drept universal la sănătate, argumentând că maternitatea trebuie să fie o opțiune liberă și voluntară, și insistând că principiul separației puterii bisericii de cea a statului trebuie să rămână unul central în democrația din Mexic.

Pe măsură ce Mexico City a dat acces liber la întreruperile de sarcină în primul trimestru, asociații precum Provida (Pro-Viață), Profamilia (Pro-Familie) și Asociația Barourilor Catolice din Mexic au insistat că „viața începe în momentul concepției și că din acea clipă apare o ființă umană care are drepturi". Activiștii anti-avort au încercat numeroase strategii, inclusiv proteste de stradă constante, mobilizări lansate de episcopi în diferite orașe, acțiuni directe menite a le împiedica pe femei să facă avort, activități de lobby și demersuri juridice. Într-un mod similar, s-au opus vehement căsătoriilor persoanelor de același sex, care au fost deja legalizate, și au luptat împotriva planificării familiale și a educației sexuale în școlile publice. Într-o manieră subtilă, au avut succes în eliminarea termenilor de „drepturi sexuale și reproductive" și a referințelor la o perspectivă de gen din multe documente publice la nivel național și internațional.

În 2008, grupuri conservatoare s-au înfățișat în fața Curții Supreme pentru a combate reformele. Deși Curtea a decis că legalizarea avortului este o măsură constituțională, în pronunțare s-a bazat pe trei elemente suplimentare. În primul rând, Curtea a confirmat dreptul femeii asupra propriului corp - un drept care presupune că statele trebuie să protejeze drepturile femeilor ce decurg din drepturile omului, în așa fel încât ele să poată lua decizii asupra stării lor de sănătate fizică și psihică și asupra vieților lor. Cu toate acestea, în al doilea rând, Curtea a decis că dreptul la viață nu este nici drept absolut, nici un „supra-drept" prevalând asupra tuturor celorlalte drepturi consfințite prin constituție și tratate internaționale; astfel, când drepturile intră în conflict unul cu celălalt, legislativul trebuie să ia în considerare alternativele. În fine, pe baza celui de-al doilea element, Curtea a decis că legiuitorul local are autoritatea de a introduce modificări în codul penal local.

Ca urmare a deciziei Curții Supreme, grupurile conservatoare s-au adresat legiuitorului la nivel național, încercând să modifice constituții de stat sau coduri penale, pretinzând că „protejează viața din momentul concepției" sau al „fertilizării" și penalizând femeile care fac avorturi.

Până la mijlocul anului 2016, cu sprijinul bisericii catolice și al legislatorilor din toate partidelor politice, inclusiv al unor reprezentanți ai partidelor de stânga, forțele anti-avort au atins acest obiectiv în optsprezece state mexicane. Din cauza apariției acestor noi legi, în prezent femei mexicane sunt la închisoare, în unele cazuri sub acuzația de „omucidere agravantă prin relații de filiație" (adică de infanticid), fiind condamnate până la 20 sau 30 de ani de detenție. Alte femei au fost supuse unor intervenții psihiatrice, de parcă exercitarea autonomiei personale ar fi o boală psihică. Aceste noi pedepse vin și se adaugă eșecului repetat al multor state mexicane de a respecta normele juridice ale țării, care permit avorturi legale și sigure în anumite situații, cum ar fi cazurile de viol (este unica situație în care se permite avortul la nivel național), în cazul malformațiilor fetale sau în cazurile în care viața sau sănătatea femeii sunt amenințate.

De la mijlocul anului 2016 dezbaterea implică două poziții contrastante. Grupurile conservatoare sunt în favoarea „apărării vieții", subordonând viața femeilor și libertatea acestora presupuselor drepturi ale embrionului, care este considerat o „persoană" din punct de vedere legal. Aceste grupuri nu iau în considerare consecințele avortului în condiții nesigure, precum decesul și îmbolnăvirea mamei sau impactul acestuia [n. trad. a avortului] asupra familiei. Grupurile liberale, pe de altă parte, militează pentru întâietatea drepturilor femeilor, pentru maternitatea bazată pe ideea de alegere, pentru dreptul universal la sănătate și cer respect pentru dreptul secular, un concept cheie în constituția mexicană.

Lunga confruntare pentru drepturile femeilor din Mexic continuă. Prea adesea, feministele și ONG-urile au fost mai degrabă reactive decât proactive atunci când forțele conservatoare urmăresc să incrimineze avortul. Această dinamică trebuie să se schimbe. În viziunea noastră, societatea civilă trebuie să își reafirme puterea și să ceară liberalizarea și legalizarea întreruperii de sarcină la nivel național. ■

Adrese de corespondență:
Susana Lerner <slerner@colmex.mx>
Lucía Melgar <lucia.melgar@gmail.com>
Agnès Guillaume <Agnes.Guillaume@ird.fr>

> Avortul privit ca violență

O confruntare peruană

de **Erika Busse**, Universitatea Pacificului, Peru și membru al Comitetelor ISA privind Migrația (RC31), Femeile în societate (RC32), Mișcările sociale, acțiunea colectivă și schimbarea socială (RC48) și Studiile despre familie (RC06)

„Marele marș pentru viață" împotriva avortului din 23 martie 2013 în Lima, Peru. Fotografie de Paolo Aguilar/EPA.

La mijlocul lunii august 2016, mii de peruani au ieșit pe străzile din Lima, mobilizați sub sloganul „*Ni Una Menos*" [trad. rom. „Nici cu una mai puțin"]. Printre protestatari s-au afla și președintele recent ales al statului Peru, supraviețuitoare ale violențelor fizice și sexuale, membre ale organizațiilor de femei și feministe, afiliați ai partidelor politice, miniștri și reprezentanți ai congresului peruan. Denunțând violența împotriva femeilor, marșul a fost descris ca una dintre cele mai importante mobilizări sociale din Peru din ultimii 40 de ani, întrucât femei și bărbați, fete și băieți, părinți și copii, bunici și nepoți au mărșăluit împreună.

Elementul catalizator pentru această demonstrație a fost o înregistrare vi-

>>

deo înfățișând o femeie trasă de păr de fostul prieten în recepția unui hotel. Totuși, cazul de mai sus a fost respins în instanță; judecătorul a concluzionat că rănile suferite de femeie nu indicau o intenția de viol sau crimă.

Sub sloganul „Când una dintre noi este lovită, suntem toate lovite", colectivul „*Ni Una Menos*" a cerut peruanilor să protesteze împotriva violenței și discriminării față de femei. Moblizarea masivă i-a surprins chiar și pe organizatorii marșului – un răspuns comparabil cu mobilizările recente din orașe de pe teritoriul Americii Latine, toate cerând încetarea violenței flagrante împotriva femeilor și a unui sistem de justiție corupt. Pentru mulți latino-americani, aceste demonstrații marchează un moment plin de speranță: lucrurile se schimbă, iar problematica femeilor, în special violența împotriva femeilor, este în prim-planul conștiinței publice.

Atenția acordată violenței împotriva femeilor – precum și impunitatea oferită agresorilor – marchează o schimbare în modul de prezentare a cererile privind drepturile reproductive de către feminiștii din America Latină. Reformulând dezbaterea despre avort în termenii „violenței sexuale împotriva femeilor (și minorelor)" și prin evidențierea „maternității forțate" (sau avortul clandestin forțat de împrejurări), feminiștii au repoziționat dezbaterea astfel încât accentul să fie pus pe violența din partea statului, plasată deasupra violenței sexuale propriu-zise– în contrast cu poziționarea anterioară, care se concentra pe drepturile reproductive privite ca o chestiune de alegere personală.

Cadrul violenței împotriva femeilor combate ideile potrivit cărora avortul este rezultatul dorinței „egoiste" a femeii de a avea un comportament promiscuu, concentrându-se în schimb pe violența împotriva femeilor ca problemă morală. A te opune campaniei ar însemna să sugerezi că violența împotriva femeilor nu există sau nu contează. Această încadrare care poate fi una puternică are totuși dezavantajul de a poziționa femeile ca victime, fapt ce ar putea să consolideze stereotipurile și ierarhiile de gen care există de mult timp. Cu toate acestea, trecerea de la încadrarea accesului la avort în termeni de drepturi ale femeilor la stabilirea unei legături între acesta [n . trad. accesul la avort] și eliminarea violenței sexuale pare să fi extins sprijinul popular în scopul dezincriminării avortului în cazul unui viol.

În loc să se concentreze pur și simplu pe dezincriminarea avortului, activiștii apelează și la societatea civilă, la profesioniști precum medici sau membri ai grupurilor religioase, pentru a schimba modul în care peruanii percep drepturile femeilor și violența împotriva acestora. Această trecere masivă de la o încadrare în termeni de drepturi reproductive la un accent pus pe violența sexuală a oferit baza pentru o mișcare mult mai complexă, atrăgând și alte grupuri, inclusiv activiști LGBT, organizații de femei de la nivel local, grupări catolice, tineret și celebrități. Dezincriminarea avortului în cazurile de viol pare să fi câștigat sprijinul majorității din societatea peruană, nu doar în rândul „câtorva" feminiști. Campania combină o abordare de jos în sus (în special prin colectarea de semnături de la peruanii obișnuiți) cu o abordare de sus în jos (campanii TV cu implicarea celebrităților, a artiștilor, a politicienilor, precum și a cetățenilor obișnuiți). Alături de colectivități precum Alfombra Roja [trad. rom. „Covorul roșu"], campania a adunat susținători la demonstrații și târguri. Într-un context în care încrederea în instituțiile statului este la un nivel foarte scăzut, accentul campaniei pe implicarea cetățenilor subliniază angajamentul activiștilor în a face ca democrația să funcționeze.

Până acum, această nouă poziționare nu a generat un răspuns puternic din partea factorilor decizionali. În Peru, de exemplu, o încercare de a modifica legea fundamentală, constituția peruană, pentru a permite avortul în caz de viol nu a coagulat sprijinul necesar; în mod similar, o lege a congresului care ar fi dezincriminat avortul a fost clasată. Aparent, în timp ce majoritatea factorilor decizionali empatizează cu victimele violenței fizice care produce vânătăi și oase rupte, când din această violență fizică (viol) rezultă o sarcină, chestiunea drepturilor preemptive devine o chestiune morală.

Chiar și așa, s-a observat recent o mică modificare în discursul public și politicile publice. În 1924, codul penal peruan a dezincriminat avortul terapeutic în cazurile în care viața femeii însărcinate era pusă în pericol, dar nu a creat un protocol care să permită personalului medical să facă întreruperi de sarcină în aceste situații – ceea ce însemnă că medicii care luau decizia de a întrerupe o sarcină cu risc ar fi putut ajunge în închisoare. Pentru următorii 90 de ani, majoritatea medicilor era, din motive de înțeles, foarte reticentă să facă întreruperi de sarcină în orice fel de circumstanțe.

Cu toate acestea, în 2014, în pofida unor critici răspândite la scară largă, în special din partea comunității catolice și evanghelice, Peru a adoptat, în cele din urmă, un protocol prin care medicii pot obține aprobarea pentru întreruperea unei sarcini cu risc. Rămân însă numeroase dificultăți în implementarea completă [n. trad. a protocolului]: anumiți medici nu cunosc procedura medicală de întrerupere de sarcină, femeile nu au suficiente informații, iar teama și rușinea descurajează utilizarea protocolului existent chiar și atunci când viața femeii însărcinate este pusă în pericol.

Adoptarea acestui nou protocol poate indica faptul că poziționarea dezbaterii despre dreptul la avort ca o chestiune ce privește sănătatea feminină ar putea să obțină mai mult suport decât prezentarea problemei ca pe o chestiune de drept reproductiv. Așa cum sugerează și amploarea marșului „*Ni Una Menos*", problemele femeilor par să fi ajuns în prim-planul dezbaterii politice din Peru; dacă această repoziționare va aduce o schimbare importantă, în special în ceea ce privește uciderea femeilor, rămâne de văzut.

Adresa de corespondență:
Erika Busse <e.busse@up.edu.pe>

> Ştiinţele sociale în Lumea Arabă

de **Mohammed A. Bamyeh**, Universitatea din Pittsburg, SUA, editor al International Sociology Reviews, membrul Comisiei de cercetare al Asociaţiei Internaţionale de Sociologie privind teoria şi cercetarea alienării (RC36), Biografie şi societate (RC38).

„Cunoştinţe noi pentru timpuri noi" rezumă ambiţia recentului raport lansat: *Ştiinţele sociale în Lumea Arabă: forme de prezenţă* [*Social Sciences in the Arab World: Forms of Presence*] (http://www.theacss.org/uploads/English-ASSR-2016.pdf)[1]. Raportul, sponsorizat de Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale (Acronimul în lb. engleză: ACSS), a fost realizat prin contribuţia unei echipe de cercetători, iar pentru elaborarea acestuia au fost necesari doi ani. Aproape toate datele folosite în raport sunt originale, colectate pentru prima dată de echipa proiectului.

Deşi raportul oferă date cantitative şi calitative, care fac referire la dimensiunea şi natura ştiinţelor sociale în Universităţi arabe, centre de cercetare, asociaţii profesionale şi publicaţii ştiinţifice, analizează pe larg şi ştiinţele sociale *în spaţiul public*. Raportul include un studiu despre cum organizaţiile societăţii civile utilizează ştiinţele sociale în munca lor, precum şi date despre ştiinţele sociale în sfera publică arabă – ziare arabe, programe TV, publicaţii culturale şi reviste populare.

Am documentat o creştere exponenţială, în special în ultimele două-trei decenii, a numărului instituţiilor care găzduiesc ştiinţele sociale în 22 de ţări din regiunea arabă. Dintre universităţile actuale din regiunea arabă, 70% au luat fiinţă abia la începutul anilor 1990; numărul publicaţiilor academice a crescut de patru ori începând cu anii 1980, pe când, în aceeaşi perioadă, numărul centrelor de cercetare a crescut cel puţin de şase ori. O revoluţie tăcută a cunoaşterii a luat formă de-a lungul Lumii Arabe în ultimele două sau trei decenii, cu toate că se cunoaşte încă foarte puţin despre conţinutul efectiv al acestei revoluţii.

Interesant este că, această extindere a instituţiilor cunoaşterii pare a fi independentă de bunăstarea naţiunii; vedem acest aspect deopotrivă în ţările bogate şi în cele sărace. Mult mai important decât bunăstarea par a fi factorii precum libertatea de cercetare; o societate civilă relativ puternică care promovează sau beneficiază de pe urma cercetării ştiinţelor sociale; o clasă educată relativ mare într-o ţară; nivelul de interes internaţional în dezvoltarea locală a unei ţări; şi într-un mod similar, intensitatea conexiunilor comunităţii locale de cunoaştere cu ştiinţele sociale globale. Creşterea societăţii civile în aceeaşi perioadă pare a fi corelată cu creşterea ştiinţelor sociale şi ambele pot fi parte a unui grup de factori asociaţi cu revoluţiile Arabe, care au început la sfârşitul anului 2010 şi a căror desfăşurare continuă.

În cadrul universităţilor arabe, raportul a documentat dezechilibre majore. Economia se află în fruntea ştiinţelor sociale din universităţile arabe, reprezentând mai mult de un sfert dintre toate facultăţile de ştiinţe sociale. Antropologia este puţin vizibilă, fiind prezentă doar în 2% dintre facultăţi, iar alte ştiinţe sociale se află undeva între aceste două extreme.

Cu toate acestea, majoritatea universităţilor arabe se axează puternic pe predare, ceea ce înseamnă că acestea pun la dispoziţia cercetătorilor ştiinţelor sociale, care speră să se implice în cercetare sau activităţi civice, prea puţin timp şi prea puţine stimulente. Rolurile acestea tind mai degrabă să fie efectuate de către centrele de cercetare Arabe, care, datorită faptului că sunt organizate mai degrabă pe teme, nu pe discipline, tind să promoveze studiile interdisciplinare, precum şi angajamentul civic. Centrele de cercetare, marea majoritate fondate relativ recent, prezintă de asemenea, o productivitate substanţială în domeniul stiinţific, publicând în prezent cea mai mare parte a jurnalelor academice din Lumea Arabă. Libanul, Palestina şi Iordania găzduiesc un număr vast de centre de cercetare, raportat la numărul populaţiei lor, şi chiar şi Djibouti întrece unele state prospere, precum Qatar sau Bahrain.

Interesant este că, state prospere precum Kuweit şi Arabia Saudită manifestă un nivel moderat de productivitate în cercetare. Această constatare contrazice în mod direct indicii clasamentelor internaţionale recente, care din perspectiva noastră, par să lase de dorit referitor la raportarea cu precizie a scenei arabe a cunoaşterii – parţial şi pentru că acestea favorizează editorialele în limbile europene şi anumite publicaţii. Aceste practici de evaluare par a fi conduse de o fetişizare a ierarhiei, mai

>>

„Transformarea socială comprehensivă constituie preocuparea majoră a științelor sociale arabe"

degrabă decât de un real interes referitor la conţinutul cunoaşterii, relevanţa acestuia sau utilitatea în societatea în care este produs.

Aproape jumătate din conţinutul raportului este dedicat ştiinţelor sociale în sfera publică. Analiza organizaţiilor societăţii civile, ziarelor, revistelor populare, programelor TV şi publicaţiilor culturale arată că ştiinţele sociale sunt adesea transpuse în formate prescurtate, la rate diferite şi sub diferite forme. În Raport se constată că toate organizaţiile societăţii civile utilizează şi chiar produc ştiinţe sociale, deşi în anumite moduri care le sunt apropiate misiunii lor – această concluzie sugerează că există o anumită asociere între recenta creştere a ştiinţelor sociale arabe şi vizibilitatea crescândă a societăţii civile arabe. Printre alte editoriale din sfera publică, publicaţiile culturale par a fi deschise către cercetarea din ştiinţele sociale; aproximativ 20% din conţinutul lor este dedicat articolelor din ştiinţe sociale, deşi într-un mod care reflectă preocupările comunităţilor culturale, mai degrabă decât ştiintelor sociale academice. Ziarele, revistele populare şi programele TV dedică un spaţiu sau timp mai redus ştiinţelor sociale. Cantitatea este însă mai puţin importantă decât calitatea, aşa cum se poate observa din formele exemplare de ştiinţe sociale publice care pot fi regăsite în ziarul palestianian *Al-Quds* sau faimoasa revistă *Al-Arabi* din Kuwaiti.

Transformarea socială comprehensivă, fie într-un mod revoluţionar, fie reformator, constituie preocuparea majoră a ştiinţelor sociale arabe, în special în ultimii 5 ani (ianuarie 2010 - decembrie 2014). În decursul acestei perioade, analiza de conţinut efectuată pentru raport a relevat că ,,Primăvara arabă" constituie un punct de interes primar pentru cerecetătorii din ştiinţele sociale arabe, împreună cu teme conexe precum ,,democraţia", ,,drepturi", ,,despotism", ,,participare", ,,societate civilă" şi altele similare. În Raport se mai arată că aspectele privind problematica femeilor au fost extrem de vizibile peste tot, fiind adesea asociate, mai degrabă, cu discuţii despre drepturi, cetăţenie şi participare, decât cu problematici ,,tradiţionaliste", precum familia sau copiii. Direcţiile mult mai specifice transformării sociale, precum ,,tineret", ,,educaţie" sau chiar ,,dezvoltare", au avut parte de mult mai puţină atenţie din partea cercetătorilor. Interesant este că unele teme aşteptate au lipsit cu desăvârşire – cea mai surprinzătoare fiind absenţa temei ,,Lumii Musulmane". În timp ce acest concept este abordat ca o categorie importantă de analiză în Vest, cercetătorii de ştiinţe sociale Arabi aproape că îl ignoră complet, probabil şi din cauză că aceştia nu consideră ,,Lumea Musulmană" ca o categorie coezivă de analiză - cu toate acestea, ,,Islamul" şi politicile religioase sunt analizate din perspectiva ştiinţelor sociale de către aceştia.

Raportul concluzionează că ştiinţele sociale arabe se poziţionează din ce în ce mai mult ca o parte importantă a scenei contemporane a cunoaşterii arabe, în ciuda faptului că decidenţii politici ignoră cercetările acestora. Viitoare rapoarte referitor la ştiinţele sociale arabe sunt planificate din doi în doi ani, cu scopul de a monitoriza contribuţia acestora la ştiinţele sociale globale, precum şi la viitorul regiunii. ■

Adresa de corespondenţă:
Mohammed Bamyeh <mab205@pitt.edu>

[1] Nota editorului: Mohammed Bamyeh este autorul raportului discutat în acest articol.

> Noi infrastructuri pentru științele sociale

în regiunea arabă

de **Seteney Shami**, Director General, Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale, Liban

A doua conferință organizată de Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale, martie 2015.

Regiunea Arabă se confruntă cu o amplificare a provocărilor socio-economice, de mediu, politice și de securitate. În același timp, acesteia îi lipsesc capacităţile academice și de cercetare puternice care ar putea să clarifice aceste provocări, să analizeze schimbările sociale, să cultive dezbaterile publice sau să informeze decidenţii politici. După cum au notat unele Rapoarte de Dezvoltare Umană ale Naţiunilor Unite, evidenta nevoie de cunoaștere a Statelor Arabe cere o capacitate, calitate, varietate, acoperire și influență sporite de cercetare - mai ales de cercetare socială - în regiune.

În ultimul deceniu, această conştientizare tot mai mare a dus la diverse inițiative cu scopul de a aborda câteva dintre aceste provocări. Noi

>>

instituţii de învăţământ superior şi de cercetare au fost înfiinţate, însoţite de mai multe oportunităţi de burse de cercetare pentru studenţii din regiune pentru a urma studii post-universitare. A fost creat un număr de premii pentru realizări academice, în timp ce numărul asociaţiilor profesionale este într-o creştere lentă. Totuşi, programele şi oportunităţile care se axează pe ştiinţele sociale, rămân extrem de limitate, iar oportunităţile nu sunt încă disponibile în mod corespunzător în toate ţările din regiunea arabă.

În acest context, Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale (CASS) a fost conceput şi dezvoltat de către cercetătorii arabi din ştiinţele sociale, care s-au întâlnit pentru prima dată în anul 2006 pentru a discuta căile de soluţionare a problemelor cu care se confruntă ştiinţele sociale în această regiune. Când procesul de planificare a ajuns la final, regiunea a fost cutremurată de revoluţiile arabe începute în anul 2010. Aceste evenimente, printre altele, au contribuit la deschiderea dezbaterilor şi spaţiilor publice, născând speranţe şi noi oportunităţi pentru schimbare. Astfel, importanţa punerii sub semnul întrebării a stării de fapt şi urgentarea dezvoltării unor noi viziuni pentru societate - precum şi a unor noi căi de reprezentare a trecutului, prezentului şi viitorului – au devenit necesare. Cazul importanţei ştiinţelor sociale era apărat în stradă.

Urmările imediate au implicat un autoritarism reînoit, insecuritate şi violenţă crescute, precum şi războaie în câteva state din regiune. Dar, cu toate astea, seminţele plantate continuau să germineze, chiar dacă rădăcinile născute de acestea se contorsionează pentru a se proteja de urmărire şi represiune. Peisajul instituţional este în expansiune, iar iniţiativele interesante pun la dispoziţie noi posibilităţi incitante pentru parteneriatele instituţionale cu legături în cercetare-activism, cercetare - sferă publică şi de asemenea, pentru dezvoltarea unor noi oportunităţi educaţionale în ştiinţele sociale (e.g. cursuri online, grupuri de lectură sau de predare informală în ONG-uri [„teach-ins"]). Generarea şi protejarea spaţiului pentru cercetare şi discuţii libere sunt vitale pentru viitorul regiunii.

> CASS

Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale (CASS) este o organizaţie non-profit, bazată pe sistemul statutului de membru, cu sediul în Beirut, Liban, care activează pentru promovarea ştiinţelor sociale (în sens larg) atât în regiune, cât şi la nivel global. În prezent, Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale se află la finele celui de al patrulea an de activitate şi are momentan un personal format din şapte anagajaţi cu normă întreagă şi doi angajaţi cu jumătate de normă. Şi-a stabilit un punct central în Palestina cu un angajat cu jumătate de normă pe poziţia de consultant senior, precum şi cu personal administrativ şi financiar cu jumătate de normă. Este în curs de planificare un al doilea punct de lucru central în Algeria, cu un sistem organizatoric similar. Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale a lansat patru programe de finanţare oferind granturi de cercetare, o conferinţă bienală, un forum de cercetare bienal (pentru beneficiarii de granturi), o serie de lecturi anuale şi un site activ precum şi acţiuni pe reţelele de socializare. A finanţat peste 130 de beneficiari, are în jur de 270 de membri şi pune la dispoziţia membrilor, beneficiarilor de granturi şi cercetătorilor în ştiinţe sociale în general fonduri de mobilitate, formare şi oportunităţi de extindere a reţelelor profesionale.

În ciuda tuturor schimbărilor radicale din regiunea arabă, misiunea, viziunea şi valorile iniţiale ale Consiliului, formulate şi ratificate în prima conferinţă din 2008, au rămas valide şi importante (a se vedea http://www.theacss.org/pages/mission). Principiile Consiliului sunt de a promova calitatea, incluziunea, flexibilitatea şi independenţa cercetării sociale şi a gândirii în regiune. Prin urmare, Consiliul se orientează pe evaluarea nevoilor şi oferirea de oportunităţi pentru comunitatea ştiinţelor sociale din regiune, cu precădere pentru tinerii studenţi doctoranzi sau în etapa postdoctorală.

Unul dintre proiectele emblemă ale Consiliului este Monitorul Arab în Ştiinţe Sociale [Acronimul în limba engleză este ASSM], proiect în care se analizează statutul ştiinţelor sociale în regiune. Primul Raport - „Ştiinţele sociale în regiunea arabă: forme de prezenţă", de Dr. Mohammed Bamyeh, analizează peisajul instituţional şi de fond în întreaga regiune (http://www.theacss.org/uploads/English-ASSR-2016.pdf), descriind o creştere regională substanţială în departamentele de ştiinţe sociale şi în centrele de cercetare. Totuşi, raportul subliniază, de asemenea, lipsa programelor de masterat şi doctorat, a revistelor ştiinţifice, a asociaţiilor profesionale şi a altor infrastructuri necesare în producerea unui învăţământ robust şi cu simţ critic. Dintr-o perspectivă pozitivă, raportul descrie de asemenea prezenţa destul de însemnată a ştiinţelor sociale şi a învăţământului în sfera publică, incluzând opere literare, ziare, jurnale populare, televiziune şi alte mijloace de comunicare.

> Ştiinţele sociale arabe: marginale sau emergente?

Neglijarea oficială a ştiinţelor sociale în regiunea Arabă reflectă noţiuni de dezvoltare şi modernitate care au guvernat o perioadă îndelungată planificarea educaţională şi filantropică, cu schimbări pe parcursul ultimelor decenii, de la axarea tradiţională pe ştiinţe, medicină şi inginerie, către finanţe, management şi diversificarea sectorului privat. Statutul şi starea ştiinţelor sociale sunt un exemplu al deficienţelor sistemului educaţional din regiune, subliniind în particular deficienţele în instituţiile de învăţământ superior, unde creşterea numărului înscrierilor în facultăţi a dus la scăderea calităţii. Creşterea învăţământului superior privat a dus la discrepanţe remarcabile între instituţiile de învăţământ, cât şi la continuarea marginalizării ştiinţelor sociale. În acelaşi timp, vocea academică în dezbaterile politice publice s-a diminuat, deoarece factorii de decizie politică acuză cercetătorii ştiinţelor sociale că abordează subiecte de cercetare irelevante pentru politică, iar

>>

cercetătorii din ştiinţe sociale se plâng că factorii de decizie politică ignoră rezultatele cercetărilor.

Faptul că politicile educaţionale, conceptele de dezvoltare şi restricţiile din sfera publică rămân în mare măsură necontestate, vorbeşte despre punctele slabe ale comunităţii de ştiinţe sociale din regiune şi despre incapacitatea luării unui angajament în cele trei funcţii esenţiale ale unui domeniu intelectual autonom: abilitatea de a articula alternative bazate pe dovezi în agendele hegemonice şi ideologice, abilitatea de a impacta discuţiile publice şi elaborarea politicilor şi abilitatea de a proteja şi de a promova interese profesionale. La fel de important este faptul că, din cauza deficienţelor instituţionale, cercetătorii arabi de ştiinţe sociale nu au putut participa pe deplin în reţelele de cunoaştere regionale sau globale. Comunitatea ştiinţelor sociale arabe rămâne în mare măsură exclusă din forurile internaţionale cheie şi din reţelele de cercetare active şi nu contribuie efectiv la producerea de cunoaştere globală.

Toate acestea sunt aspecte pe care Consiliul îşi propune să le soluţioneze, în ciuda faptului că acesta, încă de la apariţia sa, activează într-un mediu tot mai dificil. Odată cu intensificarea conflictelor din Irak, Libia, Siria şi Yemen, mediul de cercetare a devenit şi mai tensionat în locuri precum Egipt, din cauza creşterii gradului de intimidare şi de urmărire a savanţilor şi a activiştilor. Acest fapt a afectat zona de acces a Consiliului, limitându-i abilitatea de a desfăşura activităţi şi evenimente în diferite state. În plus, beneficiarii finanţărilor Consiliului din anumite state sunt forţaţi şă-şi schimbe obiectivele, uneori chiar să reducă secţiuni din etapa de cercetare de teren a proiectele lor. În final, deplasarea a devenit mai dificilă, cu impunerea noilor cerinţe de visa şi a interdecţiilor de călătorie.

Dar, în ciuda acestor dificultăţi - sau, datorită acestora – pentru Consiliu este mai important ca niciodată să continue să ofere sprijin şi oportunităţi cercetătorilor din regiune, şi să-şi construiască şi întărească reţelele profesionale. Suntem încântaţi să observăm reziliența beneficiarilor de finanţări şi determinarea lor în a continua să desfăşoare proiecte de cercetare. Numărul aplicanţilor şi participanţilor în programe şi evenimente nu s-a diminuat, iar interesul din cadrul Consiliului continua să crească. Libanul rămâne locul care în general facilitează interacţiunea regională şi oferă libertate academică. Consiliul Arab pentru Ştiinţe Sociale este atent în adaptarea la mediul în schimbare, inovator în programele şi în activităţile sale, în timp ce rămâne fidel obiectivelor şi valorilor sale fundamentale. Urmărim creşterea colaborării regionale şi globale, a reţelelor profesionale şi creşterea unui mediu de promovare şi de redresare a ştiinţelor sociale arabe. ■

Adresa de corespondenţă:
Seteney Shami <shami@theacss.org>

> Ştiinţele sociale arabe înainte şi dincolo de Primăvară

de **Idriss Jebari**, Universitatea Americană din Beirut, Liban

Ce impact a avut Primăvara arabă asupra ştiinţelor sociale?

În primul raport asupra stării ştiinţelor sociale în lumea arabă, profesorul de sociologie Mohammed Bamyeh studiază enigma curentă a ştiinţelor sociale arabe: un domeniu de cunoaştere, aparent slab dintr-o perspectivă istorică, care există în paralel cu realităţi sociale extrem de tumultoase şi complexe. La cinci ani după Primăvara Arabă, se poate spune că a trecut suficient timp pentru a ne putea întreba cum a procesat domeniul cunoaşterii aceste transformări. În ce fel ne arată acest raport provocările cu care s-au confruntat ştiinţele sociale arabe? Ce lecţii despre angajamentul public ar trebui tinerii cercetători sociali arabi să înveţe?

> Provocările ştiinţelor sociale arabe

Producerea de cunoaştere în lumea arabă a fost deja analizată

>>

ca fiind neperformantă, atât de către oamenii de știință, cât și de practicieni și studenți. În acest raport, Bamyeh se detașează clar de generalizările uzuale, referitoare la lipsa de integrare globală și instabilitatea politică, concentrându-se în schimb pe structurile instituționale care au modelat domeniul. În loc să se refere la izolare, el argumentează că cercetătorii arabi în științele sociale suferă de „o capacitate slabă de relaționare" și de „eroziunea legăturilor [cu] moștenirea lor formativă". În general, scopul cercetătorilor arabi nu este în mod neapărat de a deveni vizibili pe scena globală, ci de a explica subiectele lor de cercetare și de a influența politicile publice; întrebarea cea mai presantă în prezent se conturează în jurul înstrăinării disciplinei de societate și de forțele pieței, care pun sub semnul întrebării valorile și utilitatea științelor sociale.

Atenția asupra structurilor instituționale a scos la iveală că obiectul științelor sociale în regiunea arabă se conturează prin tensiunile dintre universal și specific. Bamyeh pare să se aplece mai mult asupra specificului, recunoscând, în același timp, că disciplinele sociale au evoluat prin interacțiune cu științele sociale occidentale, urmărind o tradiție specifică ce vine din texte și orientări specifice ultimelor decenii. Bamyeh evită discuția privind „specificitatea" științelor sociale arabe și impactul acesteia asupra metodelor de cercetare, în special pentru că ridică semne de întrebare la nivel de teorie, pentru cercetătorii arabi ai științelor sociale (de exemplu, tensiunea continuă dintre suporteri ai lui Gellner și ai cadrului lui teoretic despre triburi și cei care preferă sociologia centrată pe clase a lui Bourdieu). Totuși, aceste opțiuni continuă să formeze cercetarea în științele sociale în prezent: specialiștii arabi în științe sociale câștigă vizibilitate mulțumită publicațiilor internaționale, care la rândul lor formează orientarea cercetătorilor, tematic sau metodologic.

Însăși abordarea lui Bamyeh în acest raport ridică problema metodologică a „unității de analiză": are sens să studiezi fenomenul social în abstract sau pentru regiunea arabă ca întreg? Are sens să pui față în față concluziile unui studiu, în context național și local, pentru a produce concluzii complete și generalizabile? Astfel, el invocă „islamizarea" științelor sociale în anii 1980, de-a lungul întregii regiuni, apoi se concentrează asupra unei discuții mai detaliate despre Arabia Saudită, unde aceste raționamente sunt în mod particular vizibile. Bamyeh face acest lucru înainte de a analiza răspândirea cercetării familiei și cercetării criminologice – mai degrabă decât cercetarea conflictelor sociale și a muncii migratorilor, în ciuda importanței lor în această țară. În mod similar, Bamyeh discută despre studiul contextual al conținutului jurnalelor arabe, semnat de Mokhtar El-Harrach, studiu care include o comparație trans-națională, pentru a înțelege cum funcționează jurnalele culturale arabe. El concluzionează că studiile teoretice reprezintă 68% din conținutul acestor jurnale. Cu toate acestea, într-un comentariu fugitiv, el notează că aceste jurnale tind să se concentreze în mod semnificativ mai mult asupra regiunii din imediata apropiere decât asupra întregii zone arabe, fără a oferi suficiente explicații despre cum apar diferitele rezultate. În aceeași notă, termenul de „densitate a cercetării" (numărul de centre de cercetare împărțit la populația țării) este folosit pentru a clasifica lumea arabă, dar „atmosfera generală care le încurajează" este văzută ca un factor explicativ pentru „interesul arătat științelor sociale" în contexte diferite. Autorul admite că imaginea de ansamblu este determinată de mecanisme, stimuli și presiuni pe mediul academic, dar elementele subtile și specifice nu sunt discutate în detaliu.

După cum recunoaște chiar autorul, „analiza" situației curente, așa cum apare în raport, a fost realizată ca un preludiu la publicații ulterioare, care vor elabora diferite aspecte, pe o perioadă mai extinsă decât cei cinci ani dintre 2010 și 2015, oferind și bibliografii de cercetare. În timp ce raportul este cumva afectat de aceste limitări, reușește să descrie domeniul științelor sociale și să identifice forțele care îl modelează.

> Științele sociale și transformările sociale în zona arabă

Analiza structurilor instituționale ale științelor sociale realizată de Bamyeh este unul dintre punctele tari ale raportului, în mod special pentru că ridică întrebări cruciale pentru specialiștii aflați în fața provocării de a naviga într-o sfera publică în continuă schimbare.

Datele raportului arată că universitățile arabe sunt „casa naturală" a științelor sociale (48% din universități oferă programe și certificări în științele sociale). O distribuție echilibrată a disciplinelor – economie, sociologie, psihologie, științe politice și istorie – este susținută de o rețea vastă de cel puțin 436 centre de cercetare, societăți profesionale în majoritatea țărilor și 217 jurnale academice. Aceleași date relevă câteva trenduri interesante: specialiștii arabi în științe sociale stăpânesc foarte bine mai multe limbi străine și sunt din ce în ce mai conectați la nivel global; totodată, Algeria și Egipt însumează cea mai mare parte a universităților și centrelor de cercetare.

Toate aceste numere arată o altă realitate: specialiștii arabi trebuie să facă față tensiunii dintre imperativul de produce și acumularea de cunoaștere pe de o parte, și presiunea diseminării, angajamentului și susținerii schimbării sociale, pe de altă parte. Bamyeh vorbește despre creșterea importanței „actorilor non-tradiționali", cum ar fi societatea civilă, atrăgând atenția despre un alt studiu de bază ce arată cum ONG-urile „nu doar că se folosesc, dar și produc științelor sociale […] calibrându-le după obiectivele lor". De asemenea, cei care sunt familiari cu contextul arab înțeleg importanța institutelor pan-arabe, cum ar fi Centrul de Studii pentru Unitatea Arabă din Beirut, sau Centrul Arab pentru Cercetare și Studii Politice din Doha, ale căror vizibilitate și răspândire au întrecut prestigiul universităților. Transformările instituționale de acest fel urgentează dezbaterea despre impactul acestei evoluții asupra producerii cunoașterii. Dacă acest lucru este adevărat, după cum

>>

sugerează autorul, că centrele de cercetare nu pot substitui cercetarea academică, oare spațiile „neconvenționale” și actorii acestora nu arată de fapt o criză a științelor sociale „formale”?

Comentariile lui Bamyeh despre rolul societății civile și al științelor sociale arată că autorul recunoaște contribuția acestora pentru scopuri practice, stabilirea unor date pentru documentare, chiar și din punct de vedere epistemic, dar în mod clar preferă ceea ce el numește „comunități academice” în locul „comunităților pseudo-academice”. „Cercetătorii și intelectualii care le îndeplinesc sarcinile”, din punctul său de vedere, sunt cei care folosesc metodologii analitice riguroase, ajungând la concluzii progresive și câștigând credibilitate științifică – de obicei „de la o anumită distanță […] în loc să se afunde în ciudățeniile luptelor zilnice și abia putând să reproducă atitudini politice care sunt deja știute”. În mod similar, în studiul jurnalelor și ziarelor, criteriile sale pentru alegerea itemilor care sunt demni de eticheta științelor sociale includ „profunzimea” – înțeleasă drept „complexitate” sau „conținut învățat”; Bamyeh, conducând prin puterea exemplului, are mare grijă să argumenteze opțiunile metodologice, într-o manieră demnă de cercetare academică, mai degrabă decât de un raport orientat spre politici publice.

Aceste preferințe ilustrează viziunea autorului asupra unei transformări epistemologice revoluționare, în special în lumina dezbaterii despre transformările istorice implicate de Primăvara Arabă și de domeniul științelor sociale în lumea arabă. Putem obiecta că autorul înoată împotriva curentului cu această viziune clasică asupra a ceea ce înseamnă „revoluție”. Totodată, el acordă insuficientă atenție impactului transformator al Primăverii Arabe asupra noii generații de specialiști arabi în științele sociale, această „generație a Primăverii Arabe”, a cărei viziune le-a format angajamentul și aspirația către schimbare.

Nici idealul lui Bamyeh, reprezentat de un specialist arab obiectiv, distant, izolat nu a fost o opțiune validă în trecut. Ceea ce Primăvara Arabă a adus, ca revoluție epistemologică, este o schimbare în modul cum percepem realitatea. Astfel, realitatea este un loc dezordonat, care necesită distanțare, pentru a putea pune noi baze, cu conexiuni organice, aducând aspirațiile personale în domeniul cercetării, în loc să încercăm să trecem cercetarea disciplinelor sociale prin cadre teoretice riguroase și rigide.

> Concluzie

Concluziile lui Mohammed Bamyeh diferă de ale mele. Bamyeh cercetează un domeniu larg, navigând înainte și înapoi de Primăvara Arabă. Cu toate acestea, raportul său doar notează creșteri și provocări, în loc să ofere recomandări. În concluziile sale, el cheamă pentru o transformare viitoare, înainte ca științele sociale arabe să se poată „proclama ca fiind sigure din punct de vedere al disciplinei și utilizând toate diferitele lor maniestări” – un scop final care este mai degrabă circular. Se arată de fapt că științele sociale arabe încă trebuie să își definească conținutul în lumina răsturnărilor sociale curente.

În loc să ne concentrăm asupra „prezenței” științei sociale, poate că ar trebui să ne întrebăm mai des și mai dinamic despre „permanență”, „flexibilitate”, „coerență”, sau „subzistență.” Vorbind din punctul de vedere al „generației Primăverii Arabe”, mai mult decât despre anumite subiecte, cadre instituționale și metode, aceasta este o conjunctură critică în care ne aflăm și care face lumea arabă atât de diferită. În timp ce științele sociale arabe sunt în căutarea unei identități, noi avem oportunitatea să exprimăm aspirațiile celor mulți în timp ce ne stabilim riguros agenda cercetării. Poate că acest raport ne va ghida către calea dialogului activ, așa cum o cere situația de față. ■

Adresa de corespondență:
Idriss Jebari <idrissjebari@gmail.com>

> George Ritzer despre McDonaldizare și producție-consum

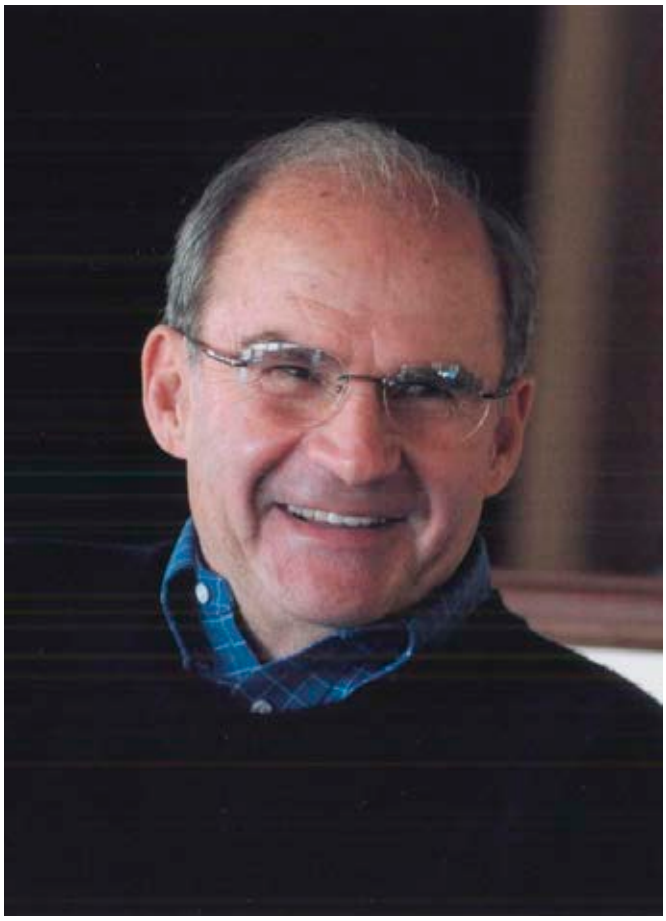

George Ritzer.

George Ritzer este unul dintre cei mai importanți analiști ai globalizării și un distins profesor de Sociologie la Universitatea din Maryland, Statele Unite. **Labinot Kunushevci**, un student masterand la sociologie la Universitatea din Pristina, Kosovo, a realizat interviul ca parte a unui proiect despre teoria influenței sociale. Publicăm un extras din acest interviu.

LK: Domnule profesor Ritzer, sunteți renumit pentru conceptul de „McDonaldizare": priviți acest lucru ca o formă de imperialism cultural sau doar ca rezultatul liberei concurențe pe piață?

GR: O mare parte din munca mea începând cu 1990 a abordat în mod direct și indirect imperialismul cultural. *McDonaldizarea societății* (publicată pentru prima dată în 1993), privește „McDonaldizarea" ca pe o astfel de forță, cu principiile sale (eficiență, predictibilitate, calculabilitate și control, precum și iraționalitățile asociate acestor sisteme raționale) fiind exportate din baza lor americană în multe țări din lume. Acestea iau forma McDonald's și a globalizării altor companii americane, dar și mai important este că principiile McDonaldizării își găsesc drumul în nenumărate afaceri locale și multe alte organizații (e.g. instituții de învățământ și religioase).

În cartea mea, *Exprimând America: o critică a societății globale a cărților de credit* (1995) mă ocup de o altă formă de imperialism cultural (și economic): răspândirea în toată lumea a altei creații americane, cardul de credit. Cardul de credit a ajutat la propagarea datoriei în stil american și a culturii de consum, un fenomen de care mă ocup direct în cartea mea *Fermecarea unei lumi nefermecate: revoluționarea metodelor de consum* (1997). Ideea mijloacelor de consum este o extensie a ideilor lui Marx despre mijloacele de producție. Principala locație de consum în Statele Unite sunt restaurantele fast-food, mall-urile, parcurile tematice (e.g. Disney World), cazinourile în stil Las Vegas și croaziere pe mega-nave – toate exportate către restul lumii astfel încât să devină atracții turistice. Dimensiunile lor impunătoare și calitatea „magică", aproape religioasă, m-au făcut să le numesc „catedrale de consum". Pe măsură ce s-au globalizat, catedralele de consum au servit la a aduce cu ele un tip de societate de hiperconsum atât de caracteristică Statelor Unite.

Cea mai importantă în acest domeniu, cel puțin pentru mine, este cartea mea *Globalizarea nimicului*. Eu definesc „nimicul" ca forme sociale concepute la nivel central, controlate la nivel central și lipsite de conținut distinctiv. Ca de obicei, McDonald's și produsele lor (e.g. Big Mac) sunt exemple perfecte, dar „nimicul" a fost din ce în ce mai globalizat, în special prin intermediul catedralelor de consum. Nimicul global a servit la marginalizarea din ce în ce mai mult a unor forme locale de „ceva" (concepute local, controlate și bogate

>>

în conţinut caracteristic). Astfel, avem o lume dezvoltată caracterizată din ce în ce mai mult de nimic!

LK: V-aţi extins ideile despre consumul global şi asupra universităţii: ce puteţi spune despre universitatea modernă?

GR: M-am referit adesea la universitatea din ziua de azi ca McUniversitate. Astfel, procesul educaţional a fost McDonaldizat prin concentrarea asupra eficienţei, predictibilităţii, calculabilităţii şi controlului. Aceasta a ajutat la crearea unor sisteme educaţionale în masă, dar iraţionalitatea raţionalităţii acelor sisteme este că influenţează negativ calitatea sistemului educaţional şi a educaţiei. În acest sens, se aseamănă cu efectul restaurantelor fast-food asupra calităţii mâncării (poţi cumpăra un „Big Mac", dar nu un „Mac Delicios"). Acest lucru face ca universităţile să fie mai mult în favoarea status quo-ului decât să i se opună. Consider ca McUniversităţile monopolizează din ce în ce mai mult cunoaşterea şi diseminarea acesteia. Cea mai recentă lucrare a mea este despre „producţie-consum" („prosum") – combinarea „producţiei" şi a „consumului". Studenţii au fost întotdeauna prosumatori ai cunoaşterii – ei consumă şi produc cunoştinţe în moduri unice pentru fiecare dintre ei. Studenţii nu sunt consumatori pasivi a ceea ce le oferă aceste sisteme, dar sunt producători activi a ce se întâmplă în ei şi ai cunoştinţelor ce izvorăsc din ei.

LK: Aţi fost un scriitor foarte prolific, mă aştept să aveţi o mulţime de proiecte noi şi interesante – îmi puteţi povesti pe scurt despre ele?

GR: Cea mai mare parte a lucrărilor mele din ultima decada a fost despre producţie-consum („prosum"). Am fost întotdeauna prosumatori – niciodată doar producători sau doar consumatori (tipul de binaritate modernă la care trebuie să renunţăm). À propos, locaţia prosumatorului din ziua de azi este Internetul, unde în mod evident putem prosuma în bloguri, pe Facebook etc. De asemenea, suntem prosumatori în catedralele de consum unde noi, în calitate de consumatori, muncim din ce în ce mai mult decât angajaţii plătiţi din trecut (gândiţi-vă la câte facem în fast-food-uri, mall-uri, IKEA etc.). Am afirmat recent că trăim într-o lume de „capitalism de producţie-consum („prosum")", unde capitaliştii au ajuns să prefere prosumatori neplătiţi sau plătiţi foarte prost unor angajaţi plătiţi. Un bun exemplu în acest sens este Uber: şoferii de taxi dispar în faţa creşterii de prosumatori care muncesc pentru Uber. Când comandăm cărţi de pe Amazon, nu doar consumăm cărţi (şi alte produse), ci în acelaşi timp ne producem propriile comenzi, fără să fim plătiţi. În consecinţă, dispar librăriile şi angajaţii lor. Ca rezultat, au apărut noi capitalişti precum Mark Zuckerberg sau Jeff Bezos, care au devenit multi-miliardari prin înlocuirea angajaţilor plătiţi cu prosumatori neplătiţi. Prosumatorii nu numai că sunt neplătiţi, dar ei nu sunt angajaţi, aşa că nu au beneficii, asigurări de sănătate sau altele asemănătoare. Noi tehnologii (e.g. roboţi) vor permite afacerilor să se bazeze din ce în ce mai mult pe prosumatori (sau vor prosuma pe cont propriu ca „maşini prosumatoare"). ■

Adrese de corespondenţă:
George Ritzer <gritzer@umd.edu>
Labinot Kunushevci <labinotkunushevci@gmail.com>

> Peste 40 de ani cu sociologia internațională

de **Edward A. Tiryakian**, Universitatea Duke, SUA, și membru al Comitetelor de cercetare în istoria sociologiei (RC08), de Teorie sociologică (RC16) și Sociologia religiei (RC22) din cadrul ISA

Poster pentru Congresul ISA din anul 1974, Toronto, Canada – primul congres la care a participat Edward Tiryakian.

Este o plăcere să răspund la invitația de a împărtăși unele amintiri ale asocierii mele destul de îndelungate cu Asociația Internațională de Sociologie. Ca un avertisment, amintirea mea a trecutului nu este nici completă, nici imună la trecerea timpului; cititorii vor beneficia, fără îndoială, de superba relatare a lui Jennifer Platt în O scurtă istorie a ISA, 1948-1997.

Domeniul internațional m-a atras întotdeauna, ca o componentă vitală a interesului meu la fel de puternic față de teoria sociologică. Ca afiliat prin facultate al Asociației Sociologice Americane (ASA), am făcut parte din Comitetul ASA de cooperare la nivel mondial, devenind președintele acestuia atunci când președintele anterior, Reuben Hill, a devenit președintele ISA (1970-1974). Reuben, care a sperat foarte mult că lumea sociologică americană se va aventura în afara Statelor Unite, m-a invitat să mă alătur ISA. Prima mea ocazie a venit în 1974, când Ruben a invitat sociologi ruși pentru al VIII-lea Congres Mondial al ISA din Toronto. Imediat după întâlnirile ISA, delegații au fost invitați la reuniunile ASA care au avut loc în Montreal.

În ambele cadre, Comitetul nostru de cooperare la nivel mondial a oferit o legătură cu vizitatorii de peste hotare. Îmi amintesc în special întâlnirea cu sociologi ruși; tensiunile Războiului Rece au dispărut repede, pe măsură ce atmosfera jovială de la recepție a stimulat efervescența colectivă. Atât pentru Reuben Hill, cât și pentru președintele ASA, Peter Blau, reuniunile comune s-au dovedit a fi un triumf al diplomației sociologice.

Ca urmare a acestui fapt, am devenit membru pe viață al ISA – una dintre cele mai bune investiții pe care le-am făcut vreodată. La Congresul al IX-lea din Uppsala, îmi amintesc cât de răspândite au fost întâlnirile și, de asemenea, cât de scumpă și în același timp modernă era Suedia. Și probabil pentru că Uppsala (spre deosebire de Toronto sau de Stockholm) este un oraș universitar mai degrabă decât o

>>

metropolă, locația a oferit puține distracții, dar multe ocazii de întâlnire pentru cercetătorii din diferite țări – o atracție majoră pentru întruniri internaționale ale cercetători.

Dupa Uppsala, al X-lea Congres ISA din Mexico City (1982) a avut un număr mare de sesiuni în limba spaniolă, a treia limbă oficială a ISA, așa cum ne-a amintit cu vehemență Alain Touraine în uralele studenților din America Latină. Trebuie spus că Touraine a fost un campion progresiv al sociologiei mondiale, atât la diferite congrese mondiale, cât și în seminariile sale despre dezvoltare în Franța.

Cu toate acestea, în timp ce aveau loc întâlnirile ISA din 1982, am experimentat anomia financiară: ministrul de finanțe din Mexic au declarat că țara nu-și putea plăti datoria, fapt care a condus la o criză financiară majoră. Delegații ISA se străduiau să obțină dolari la băncile mexicane; dar comunicarea financiară s-a întrerupt, creând confuzie pe scară largă asupra ratelor de schimb. Nu numai că ratele se schimbau peste noapte, dar ramuri ale aceleiași bănci nu știau de multe ori ce rate erau stabilite de către banca centrală a Mexicului. Unii membri ai ISA care și-au putut accesa cardurile de credit au descoperit că puteau trece de la camerele lor de hotel standard la camere de lux, pe măsură ce peso scădea și dolarul creștea. Dar nu toți au profitat și mulți au părăsit Mexicul cu primul zbor disponibil.

Aceasta a fost singura reuniune ISA despre care îmi amintesc să fi avut loc în timpul unei astfel de crize pline de evenimente. Congresul al XII-lea din Madrid a fost bine, cu excepția căldurii foarte mari și a absenței aerului condiționat. La al XIII-lea Congres (1994) din Bielefeld, Richard Grathoff a invitat un număr de sociologi polonezi și alți europeni de est, care au menținut sociologia vie în timpul regimului sovietic represiv care s-a prăbușit în 1991.

Am avut multe în comun cu Grathoff, care a plasat sociologia calitativă, interpretativă, în centrul teoretizării sociologice și am fost încântat când mi-a cerut să continui în cadrul consiliului editorial al *International Sociology* când a preluat redacția sa (1991-1996). M-am alăturat consiliului când Martin Albrow a devenit primul său redactor (1984-1990) și mă bucur de a fi atât contributor, cât și referent pentru o revistă care dă întâietate sociologiei internaționale comparative.

Chiar dacă participarea la toate întâlnirile ISA este, practic, imposibilă (atât din cauza costurilor de călătorie de când m-am pensionat, cât și din cauza angajamentelor mele față de ASA, care are întâlniri adesea aproximativ în același timp cu ISA), mă bucur că am participat la câteva congrese recente: Montreal (1998), Brisbane (2002), Gothenburg (2010), Yokohama (2014), precum și la Forumul ISA recent din Viena (2016). Întâlnirea cu prieteni vechi din întreaga lume (din păcate, un număr în scădere), cea cu prieteni noi și confruntarea cu idei sociologice noi în spații ale unor culturi diferite sunt încă la fel de ispititoare ca atunci când m-am alăturat Asociației Internaționale Sociologice – și cu siguranță mă vor atrage să particip la acest al XIX-lea Congres din Toronto în 2018. ■

Adresa de corespondență:
Edward Tiryakian <durkhm@soc.duke.edu>

> Prezentarea celei de a doua echipe editoriale din Japonia

Ne face o deosebită plăcere să prezentăm cititorilor revistei **Global Dialogue** cea de a doua echipă editorială din Japonia. De când am început activitatea noastră în decembrie 2014, 45 de studenţi au participat la proiectul de traducere. Cu toţii studiază la Universitatea Naţională de Ihtiologie, care a fost fondată în 1941 ca instituţie publică de învăţământ superior, acreditată de Ministerul Agriculturii, Pădurilor şi Pescuitului din Japonia. Consiliul editorial e constituit din următorii membrii permanenţi:

Satomi Yamamoto, profesor asociat de engleză și sociologie la Departamentul de Distribuție și Management al Pescuitului. Și-a luat diploma de master în limba engleză în cadrul Universității pentru Femei din Japonia, are un masterat și în științe sociale, obținut la Universitatea din Chicago și doctoratul în sociologie la Universitatea din Illinois la Urbana-Champaign. Tema ei principală de cercetare este analiza sociologică a speciilor invazive de pești în Statele Unite.

Fuma Sekiguchi, student în an terminal la Departamentul de Ştiinţă şi Tehnologii Alimentare. S-a născut în Prefectura Yamaguchi şi a crescut în Prefectura Chiba. Și-a suspendat activitatea la Universitatea Naţională de Ihtiologie şi în prezent studiază la California State University, Chico and Butte College în Statele Unite ale Americii. Motto-ul lui este că prin eşec se învaţă succesul. Îi place pescuitul, să joace baseball şi să studieze limba engleză.

>>

Yutaro Shimokawa, student în anul II în cadrul Departamentului de Ştiinţă şi Tehnologii Alimentare. În prezent studiază utilizarea eficientă, tehnologia de procesare, precum şi componentele alimentare ale produselor marine. A participat la proiectul de traducere deoarece dorește să își îmbunătățească capacitatea de lectură în limba engleză. Scopul lui este să poată citi articole științifice scrise în limba engleză despre știința alimentară.

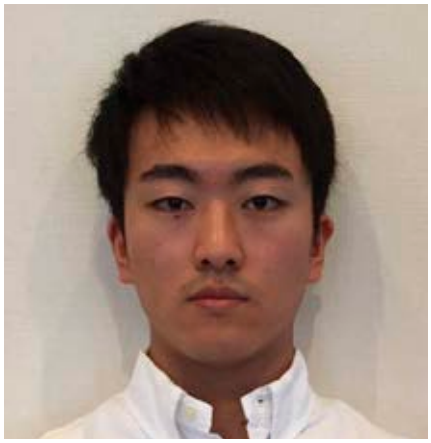

Masaki Yokota, student în an terminal în cadrul Departamentului de Distribuție și Management a Pescuitului. A studiat limba engleză în Marea Britanie între 2014 și 2015 și a obținut un scor IELTS [International English Language Testing System] de 6,5. Îi place să joace badminton și să urmărească meciuri de fotbal. Echipa sa favorită de fotbal este Chelsea Football Club din Londra. Visează să facă o călătorie în jurul lumii.

Takashi Kitahara, student în an terminal în cadrul Departamentului de Distribuție și Management a Pescuitului. Se va alătura Facultății de Management al Resurselor și Știința Alimentației din cadrul Universității Naționale de Ihtiologie în aprilie, 2017. În cadrul lucrării sale de disertație explorează dezvoltarea întreprinderilor de acvacultură non-alimentară în Japonia. Participă la proiectul de traducere deoarece îi place să învețe lucruri noi, pe lângă pescuit.

Yuki Nakano, studentă în anul II în cadrul Departamentului de Biologie Marină Aplicată. A decis să urmeze cursurile la Universitatea Națională de Ihtiologie întrucât i-au plăcut animale și peștii încă din copilărie. Nu s-a decis cu privire la cariera sa pe viitor, dar și-ar dori să își găsească un loc de muncă în zona domeniului său de studiu. Este uneori copleșită de provocările traducerii din limba engleză în japoneză cursivă, dar se bucură să facă parte din proiectul de traducere pentru că prin intermediul acestuia își îmbunătățește abilitățile de comunicare în limba engleză, precum și cunoașterea mai bună a limbii japoneze.